

Mars 2006 - 20. årgang

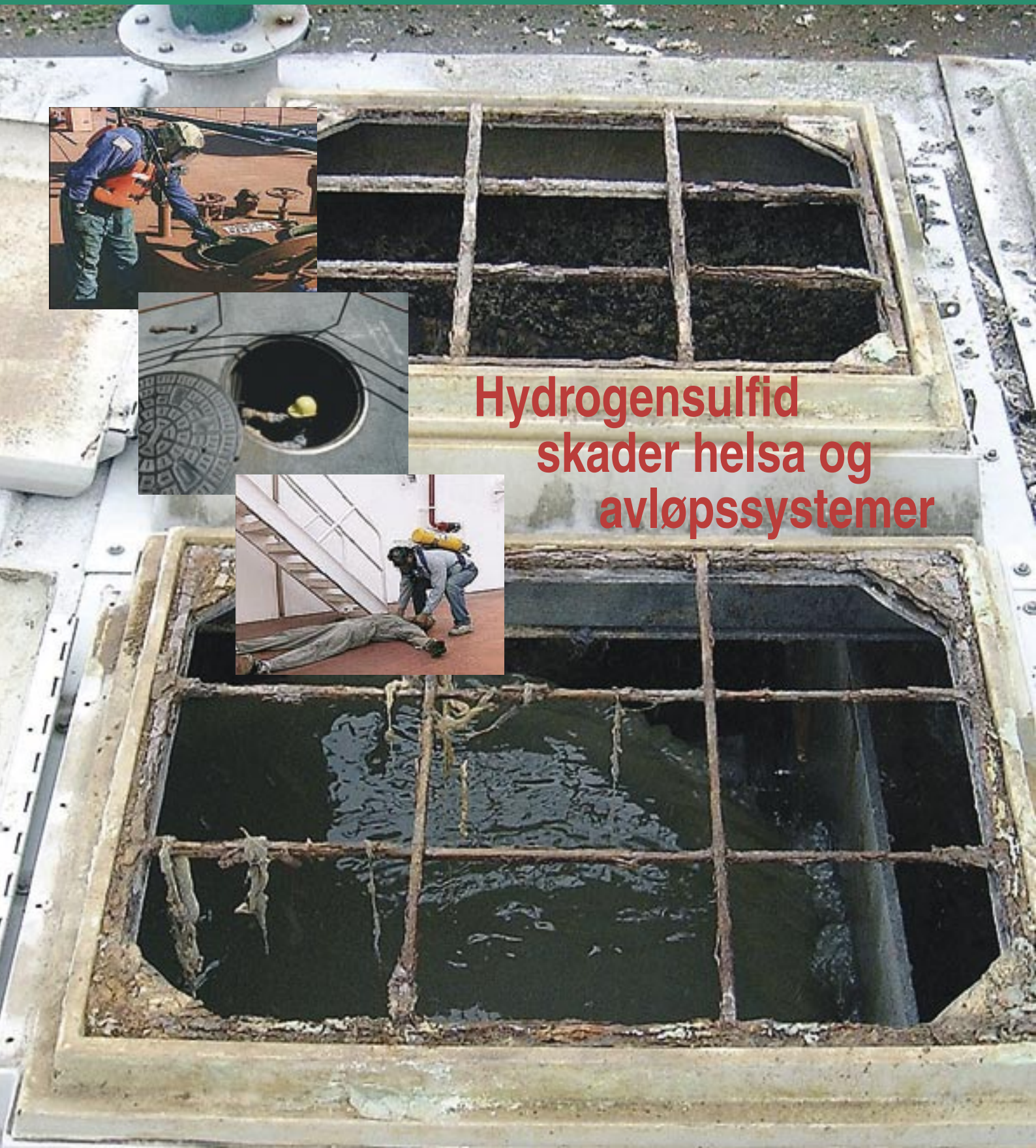

Syndrom

Medlemsblad for Arbeidsmiljøskaddes Landsforening
Tilsluttet Norges Handikapforbund

**Hydrogensulfid
skader helsa og
avløpssystemer**

Syndrom

Medlemsblad for Arbeidsmiljøskaddes
Landsforening (A.L.F.)
Tilsluttet Norges Handikapforbund (NHF)

Besøksadresse:

Schweigaards gate 12

Postadresse:

Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo

Telefon 24 10 24 00 / 25 36

Telefaks 24 10 24 99

E-post helseskader@nhf.no

Kontaktperson i NHF: Bente N. Bird

A.L.F.s internettside: www.alfnorge.no

Ansvarlige redaktør: A.L.F.s hovedstyre

Layout: Torill Older

Trykk: Allservice AS

Forsidebilde: Yara Industrial A/S

A.L.F.s hovedstyre:

Leder:

Lars Kristian Hille

Postboks 168, 4502 Mandal

Telefon 38 26 11 65 / Mobil 91 30 88 73

Telefaks 38 26 55 62

E-post: kr-hil@frisurf.no

Nestleder:

Oddvar Petersen

Liakollveien 28 B, 1259 Oslo

Telefon 24 10 25 36 (kl 10 - 15)

Mobil 45 01 80 65

Telefaks 24 10 24 99

E-post: helseskader@nhf.no

Styremedlemmer:

Frode Steen Gunstensen

Moen, 6440 Elnesvågen

Telefon 71 26 50 82 / Mobil 99 74 66 72

Telefaks 71 26 50 82

E-post: frode@alfnorge.no

Jens Olav Solli

Gamle Sandvigs vei 21

4816 Kolbjørnsvik

Telefon 37 01 11 25 / Mobil 90 60 12 33

E-post: jensolli@start.no

Geir Werner

Norderhovgt. 34, 0654 Oslo

Mobil 92 82 06 75

E-post: geir.werner@chello.no

Varamedlemmer:

Leif G. Morland

Venusveien 40, 9024 Tomasjord

Telefon 77 63 95 96

E-post: leifgm@online.no

Peder Øyvind Håvik

6240 Ørskog

Telefon 70 27 06 41 / Mobil 95 93 58 30

E-post: pederhaavik@adsl.no

Grethe Lian

Ilsvikveien 21 B, 7018 Trondheim

Telefon 73 52 90 58 / Mobil 40 47 28 02

E-post: grlian@online.no

Bjørn-Erik Reiersen

Marielund 21 B, 9511 Alta

Mobil 91 55 76 00

E-post: reiersen@hoved.net

Jan Bakken

Åveitbakken 1 A, 2609 Lillehammer

Telefon 61 25 48 75 / Mobil 92 03 41 53

E-post: ja-torb@online.no

Innhold

Har rådgivende leger for norske trygdekontor nesten ubegrenset makt?	5
Erstatning for tapt hjemmearbeidsevne	6
Samarbeidsavtale med Yara Industrial A/S	8
Sykehuspasient klager over parfymeduft	9
Der det sveises er de ansatte mer utsatt for å bli syke	11
Helserisikoen fra giftige luktgasser kan reduseres betydelig!	12
Kaster opp fem, seks ganger hver natt	15
Gult kort til psykolog	16
Støy – koster deg mer enn hørselen din!	18
Vi har en tjeneste å tilby innen IA-arbeidet	22
Lettere oversikt over livsforsikringer og pensjoner	24
Forvaltningens veiledningsplikt	27
Vurderer forbud mot miljøgifter i forbrukerprodukter	28
Mister noen førerkortet?	29
Et mer inkluderende arbeidsliv	33

A.L.F.s hovedstyre

Leder Lars Kristian Hille
Medlem av fagrådet
Økonomi - administrativt ansvar

Nestleder Oddvar Petersen
Medlem av fagrådet
Media- og prosjektansvarlig

Styremedlem Frode Steen Gunstensen
Leder for redaksjonskomiteen

Styremedlem Jens Olav Solli
Lokallagskontakt

Styremedlem Geir Werner
Sekretær

Varamedlem Leif G. Morland

Varamedlem Peder Øyvind Håvik
Redaksjonskomiteen

Varamedlem Grethe Lian
Likemannsansvarlig

Varamedlem Bjørn-Erik Reiersen
Lokallagskontakt, Internett

Varamedlem Jan Bakken
Lokallagskontakt

Rettsikkerhet og rettferdighet – for hvem?

Jeg prøver som leder i foreningen også å holde meg orientert om hva som skjer på grasrota i fylkeslagene, og får mange tilbakemeldinger av forskjellig karakter.

For noen dager siden hadde jeg en prat med en av våre aktive hjelpere i felten, og han kunne fortelle en historie og trekke en sammenligning som jeg mener er av interesse for oss alle – fordi dette er karakteristisk for vår hverdag og jeg tror vi alle føler dette på samme måte.

Han kunne fortelle at han hadde vært ledsager for et av våre medlemmer i en utredningsinstitusjon - en hedersmann som gjennom et langt liv har slitt for å brødfø seg selv, og vært til beste for fellesskapet.

Det samme fellesskapet har på grunn av fraværende viten om farlige produkter i industri, skipsfart, anleggsvirksomhet, off-shorevirksomhet, næringsliv og innen offentlige etater, ikke evnet å komme opp med et regelverk som kunne beskytte ansatte innen nevnte sektorer, og med de grusomme følger dette har medført for stort sett alle våre medlemmer og mange, mange flere.

Vår mann i dette tilfellet er lavmælt, og tar sin vanskelige situa-

sjon med fatning, men overgangen fra frisk og rask yrkesutøver - til passiv trygdemottaker - er en uendelig tragedie, som skulle vært behandlet med den verdighet og smidighet som en slik skjebne burde ha krav på – men blir den det?

Fakta er at den enkelte opplever en forferdelig kamp med utredere og trygdekontorer – hvor mistenksomheten er rådende og hvor det virker som mistankene er satt i system for å hindre den konklusjon og erstatning som den enkelte absolutt burde ha krav på.

Og vår mann i dette tilfellet er selvsagt i gang med "second opinion" etter å ha vært ilagt standard diagnose "depresjon og panikk/angst" fra Sykehuset Telemark.

At vi har fått førsteklasses saksbehandlere og ledere på en del trygdekontorer er velsignet, men ikke nok til at vi kan være fornøyd – i hvert fall i forhold til at vi har svært mange saksbehandlere som er opptatt av at det å si nei er det tryggeste – fordi det ikke stiller krav til kompetanse og dyktighet.

Vel hjemme fra turen jeg nevnte innledningsvis setter vår mann seg for å se på TV- og hva opplever han da – jo, at noen av Nor-

LEDEREN HAR ORDET

Lars Kristian Hille

ges verste forbrytere er i retten i forbindelse med NOKAS saken i Stavanger. (Den er vel avsluttet når dette leses.)

Og om man bare er forbryter av verste slag så skal det neimen ikke spares på millionene for å sørge for at ett kobbel av advokater (på TV minner det om en kameratgjeng) prøver med alle midler å fremstille forbryterne som samfunnstøtter av ypperste klasse

Det skal ikke spares på noen ting, og selvsagt skal ingen i Norge dømmes uskyldig, men det er en avgrunn mellom det apparat som stilles til rådighet for en forbryter - i forhold til våre medlemmer, som har som eneste forbrytelse å ha ødelagt helsa og livet - i tjeneste for fellesskapet.

Etter at man er blitt syk skal man prosedere sin egen sak overfor helsemyndigheter, trygdeetat og tilslutt et forsikringssystem som ikke sparer på noen midler for å slippe å betale erstatning.

Det er rettsikkerhet og rettferdighet det!

Meningen med livet er å leve

Meningen med livet er å leve. Vi lever bare en gang, og derfor må vi leve mens vi lever. Etterpå er det for sent. Vi lever hver dag og hver natt, og kanskje en ny dag og ny natt, og vi er alle til stede akkurat nå, i nuet.

Selv om hver enkelt av oss, hver for seg, er i verdens sentrum, så lever vi likevel på forskjellige steder og på forskjellige måter. Egenskaper, miljø og arv er noe av det som påvirker vårt liv og hvordan vi lever det. Ja, og selvfølgelig vår forstand og helsa vår, vår medisinske situasjon. Vi kan også ha forskjellige handikap, synlige eller usynlige som i stor grad påvirker og styrer våre valg i de forskjellige oppgaver vi får her i livet.

Likevel bør vi lage leveregler som er til det beste for hver enkelt av oss, avhengig av den situasjonen vi er i.

En av våre største utfordringer er å kunne motstå fristelser, og fristelsen til å gjøre stadig mer og flere unyttige og unødvendige ting. Ikke klare å være stille for seg selv lenge nok til å kunne evaluere det vi gjør. Vi bør bruke litt tid hver dag på det, for akkurat det hindrer oss ikke, men tvert imot lærer oss til å kunne ta de riktige valgene og gi de riktige svarene som et godt liv krever.

Det er ikke alltid best for oss å bare gjøre masse ting, det kan være tankeløst og bli bare til mas. Ja, det kan være en utfordring å la noen

gjøremål ligge, og heller gjøre, og være der vi kan høre og lære, og være til nytte for andre. Da er det til det beste for oss selv også.

De fleste vil ikke, og tør ikke å ta denne utfordringen, for det kan være både vanskelig og ubehagelig. Det kan føre til at rutiner må endres og at livet blir forandret. Livet kan få en ny retning. Men ikke desto mindre så kan det for noen være nødvendig, og det kan gi uventede resultater. (Kan hende for noen av oss?)

Kanskje blir vi da slik vi ønsker å være? Kanskje blir livet slik vi vil at det skal være?

For er det ikke slik da dere, at det er det vi gjør, hvordan og når vi gjør det, det vi mener og sier og våre valg, som viser hvem vi egentlig er?

Frode Steen Gunstensen

Trubaduren Kåre Virud sier det slik i en sang.

Det er så mange veier, så mange skritt å gå.

Det er så mange måter å leve livet på.

Noen går rett fram, andre går i ring.

Noen går og går ut i ingenting.

Kjære leser, lev det livet du lever på den beste måten, lev det mens du lever.

Lykke til alle sammen.

Denne gangen har jeg lyst til å gi dere et dikt, skrevet av en som heter G. Branden.

Dagen i dag er en merkelig dag. Den er din.

Dagen i går slapp deg ut av hendene

Den kan ikke få annet innhold, enn det du alt har gitt den.

Dagen i morgen har du ikke noe løfte på.

Du vet ikke om du kan regne med å råde over den.

Men dagen i dag er det eneste du kan være sikker på.

Den kan du fylle med hva du vil.

Benytt deg av det.

I dag kan du glede et menneske.

I dag kan du leve slik at noen i kveld er glad for at du er til.

Dagen i dag er en betydningsfull dag.

Den er din.

Ha en god dag alle sammen!

Har rådgivende leger for norske trygdekontor nesten ubegrenset makt?

Uten i det hele tatt å ha møtt pasientene i trygdesaker, sitter 150 allmennleger som rådgivere for norske trygdekontor og avgjør trygdespørsmål. Alt for ofte ignorerer de spesialist-erklæringer som er innhentet eller at de overprøver rådene fra ekspertene.

Av nestleder Oddvar Petersen

En kommunelege forteller følgende på spørsmål om hans engasjement som rådgivende lege for et lokalt trygdekontor utenfor Bergen:

”Vi arbeider mer som funksjonærer enn som leger. Trygdesakene behandles ikke bare nevrologisk, men gjennom en helhetsvurdering i forhold til trygdelovgivningen”. Kommunelegen har bare deltidsjobb på det aktuelle trygdekontoret. Like fullt har den rådgivende legen, som til daglig er kommunelege, nesten ubegrenset makt i trygdesaker.

Kommunelegen, i kraft av sitt engasjement som rådgivende lege, overprøver jevnlig uttalelser og spesialisterklæringer fra kolleger og medisinske eksperter, deriblant nevrologer og yrkesmedisinere. Dette gjør han fullt lovlig gjennom sitt engasjement som rådgivende lege for trygdekontoret.

I 2000 tjente kommunelegen over 1.7 millioner kroner. Rundt 350.000 kroner innkasserte han via trygdejobben.

På rettssikkerheten løs

Resultatet av kommunelegen og de 150 andre norske rådgivende legenes arbeid for trygdekontoret,

er at en rekke syke og skadde mennesker blir fratatt sine rettigheter og blir sittende tilbake uten muligheter til å få sine trygdesaker godkjent. Trygdelegene møter aldri klientene ansikt til ansikt.

I mange tilfeller fører uttalelsene deres også til at forsikringssaker blir underkjente og at forsikringsselskapene nekter klientene utbetalinger. Selv om forsikringsselskapene skal vurdere sakene på et selvstendig grunnlag, unntatt der hvor det foreligger kommunale tariffavtaler, ser en alt for ofte at disse avventer avgjørelsene fra trygdekontorene. Der hvor forsikringsselskapene ser at saker blir underkjent i trygdesystemet bruker de disse avgjørelsene for det de er verdt.

Ingen ”angrende synder”

Kommunelegen er ingen angrende synder, og forsvarer sitt eget og kollegenes arbeid fullt ut.

- Vi arbeider som rådgivere overfor trygdekontorene, og foretar en helhetsvurdering. Våre uttalelser tillegges stor vekt, noe de også skal.

Kommunelegen understreker at beslutninger og vedtak, som prøves i forhold til trygdeloven, til

sist fattes av saksbehandlere og trygdesjefen.

Yrkesskadesaker går videre til Oslo fylkestrygdekontor.

- Hvordan kan en kommunelege være i stand til å overprøve en spesialist i nevrologi?

- Tja, si det. Vi arbeider mer som funksjonærer enn som leger. Disse sakene behandles ikke bare nevrologisk, men gjennom en helhetsvurdering i forhold til trygdelovgivningen, avslutter kommunelegen.

Gir psykiske belastninger i tillegg til sykdom/skade

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) ser alt for ofte at spesialisterklæringer blir trukket i tvil eller underkjent. I svært mange tilfeller ”forlanger” trygdekontorene supplerende utredninger fra andre spesialister. A.L.F oppfatter dette som et forsøk på å innhente uttalelser som kan gi fordeler for trygdekontoret. Det er ikke uvanlig at pasienter opplever å være en kasteball i systemet i årrekker. Dette er ikke noen heldig løsning for de som er syke og har minimalt med energi til ”å stå på”. Utfallet ser vi ofte i form av oppgitthet eller økte psykisk tilstander som resulterer i en kraftig forverring av pasientens livskvalitet.

- Vi spør oss selv. Er det det som er ønskelig fra myndighetenes side, eller burde man nå innse at rettssikkerheten til en del syke/skadde ikke er godt nok ivaretatt.

Erstatning for tapt hjemmearbeidsevne

Av Hasse Benberg
Advokat i Advokatfirmaet Nidaros DA

Varige personskader, som følge av ulykker eller sykdom, innebærer ofte at de skadelidte ikke kan fortsette i sitt tidligere yrke. Hvis dette skjer som følge av en yrkesskade/-sykdom og samtidig resulterer i et inntektstap, vil man ha krav på erstatning.

I tillegg til å tape arbeidsevne i forhold til sitt yrke, kan man også oppleve at muligheten til å utføre arbeid hjemme reduseres. Dette kalles tapt hjemmearbeidsevne, noe som også er erstatningsrettlig vernet. Det spesielle med denne erstatningsposten er at det er selve evnen som skal erstattes, uavhen-

gig av om dette har resultert i et økonomisk tap eller ikke.

For å finne verdien på denne evnen, og således tapet som skal erstattes, må den skadelidte sammenligne de oppgavene som tidligere kunne utføres med hva han kan utføre i dag. Deretter må det settes en verdi på dette arbeidet, gjerne ved at man tar utgangspunkt i hva det koster å leie hjelp til å utføre tilsvarende oppgaver.

Erstatning av fremtidig inntektstap etter yrkesskadeforsikringsloven skjer i form av en grunnerstatning. Grunnerstatningen utmåles etter en tabell, basert på den skadelidtes inntektsnivå før skaden og graden av ervervsuførhet. Denne grunnerstatningen inkluderer også erstatning for tapt hjemmearbeidsevne.

Av mange har dette vært oppfattet slik at det ikke skal tas hensyn til tapt hjemmearbeidsevne ved utmåling av erstatning i yrkesskadesaker. Oppfatningen har gjerne vært at kun uførheten i forhold til tidligere yrke er avgjørende for størrelsen på grunnerstatningen.

En utmåling hvor hjemmearbeidsevnen ikke hensyntas, kan imidlertid gi svært urimelige utslag. En skadelidt som før ulykken utførte alt vedlikeholdsarbeid på egen bolig selv, kan etter en skade eller sykdom få store ekstrautgifter hvis han må leie hjelp til dette arbeidet.

De urimelige utslagene av denne beregningspraksisen, har ført til

at rettspraksis og teoretikere har vurdert problemstillingen. Noen mener at dette har ført til en endret rettstilstand på dette området de siste årene, mens andre mener det kun har skjedd en presisering av allerede gjeldende rett.

Etter mitt syn bør det nå være rimelig klart at tapt hjemmearbeidsevne er en sentral del ved vurderingen av ervervsuførheten etter en yrkesskade/-sykdom. Hvis den skadelidte hadde en inntekt på kr 250 000,- og utførte arbeid i hjemmet til en verdi av kr 50 000,- før ulykken eller sykdommen, skal ervervsuførhetsgraden beregnes av en inntekt på kr 300 000,-. Dette innebærer at vedkommende vil være 50 % ervervsufør hvis han etter ulykken tjener kr 150 000,-, og ikke 40 % ufør, slik tilfellet ville ha vært hvis bare lønnsinntekten var med i beregningen.

Ettersom verdien av arbeid i hjemmet ofte er meget stor, sier det seg selv at denne erstatningsposten kan gi store utslag på det endelige erstatningsbeløpet. Det er derfor overraskende å registrere at erstatning for arbeid i hjemmet ofte "glemmes" i erstatningsoppgjør. Undersøkelser viser at krav om denne typen erstatning sjelden fremmes av de skadelidte og deres advokater, og enda sjeldnere tilbys fra forsikringsselskapenes side. Av den grunn er det ekstra viktig, for en som rammes av en yrkesskade eller yrkessykdom, å sette fokus på erstatning for den reduserte hjemmearbeidsevnen.

RETTSHJELPEN.NO

Lave kostnader = lave priser
= 490,- pr. time + mva

TRYGDERETT
PRIVATE PENSJONER
ODELSRETT
BOLIGRETT
ALMINNELIG PRAKSIS

Lang erfaring med bred
tilnærming til sammensatte
problemstillinger.

Rettshjelper cand. jur.
Lars Haugen
Øvre Frognerlia 7, 3400 LIER
e-post: lahaug3@online.no

www.rettshjelpen.no

Samarbeid med advokat
Kjell Olav Marcussen
3400 LIER
E-post: komarcus@online.no

NHF's helsepolitiske utvalg har startet sitt arbeid

Av Astrid Strøm, NHF

På NHF's landsmøte i 2005 fremmet A.L.F forslag om å utarbeide en helsepolitisk strategi hvor landsforeningenes diagnosearbeid skulle vektlegges. Forslaget ble ikke realitetsbehandlet, men oversendt til sentralstyret for videre behandling. I oktober drøftet sentralstyret saken. Det ble vedtatt å oppnevne en arbeidsgruppe sammensatt av representanter fra regionene, landsforeningene og sentralstyret for å arbeide videre med de aktuelle problemstillingene. Utvalgets mandat er å utarbeide et notat som beskriver problemer og utfordringer for NHF's helsepolitiske arbeid i perioden fram til landsmøtet 2009. Utvalget er videre bedt om å gjøre en nærmere vurdering av hvilke oppgaver/utfordring som særlig berører landsforeningene hver for seg eller i fellesskap, og eventuelt om det er spesielle oppgaver/utfordringer som forutsetter hele NHF's oppmerksomhet og engasjement. Det legges vekt på at organisasjonsleddene skal involveres i arbeidet. Utvalget skal legge fram sin innstilling for sentralstyret innen 1. juni 2006.

Sentralstyret har gitt føringer for hvordan utvalget skal settes sammen; det skal ledes av en representant fra sentralstyret, regionene og landsforeningene skal oppnevne henholdsvis to og tre representanter. NHF's sentraladministrasjon skal være sekretariat for utvalget.

Helsepolitisk utvalg er sammensatt av:

- Arne Lein leder
 - valgt av sentralstyret
- Lilli-Ann Stensdal (LKB)
 - oppnevnt av landsforeningene
- Oddvar Petersen (A.L.F.)
 - oppnevnt av landsforeningene
- Karin Bekkemellom (LFA)
 - oppnevnt av landsforeningene
- Toril Heggen Munk (Innlandet)
 - oppnevnt av regionene
- Arve Kristoffersen (Oslofjord-Vest) - oppnevnt av regionene

Utredningsleder Astrid Strøm i NHF's sentraladministrasjon er sekretær for utvalget.

Hei, her er jeg igjen for å minne deg på at du må huske å ta en pause når du leser Syndrom, og tenke etter om du kanskje har en kommentar til noe av det du har lest. Se i bladet hvordan du kommer i kontakt med redaksjonen.

Har jeg krav på erstatning?

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

personskade
trafikkskade
yrkesskade
pasientskade
forsikringsrett
bolig- og eiendomsrett
arbeidsrett
barnerett/-vern
arve- og familierett
alminnelig praksis

Trenger du hjelp i den forbindelse, ta kontakt med vårt kontor for en uforpliktende samtale!

I de fleste tilfeller vil du ha krav på full eller delvis dekning av advokatutgifter fra forsikringselskap eller andre rettshjelpsordninger.

55 90 85 80
Faks 55 90 85 81

E-post: post@drageset-preto.no
www.drageset-preto.no
Kroepeliengården
Strandgaten 18, 5013 Bergen
Advokatfullmektig Erik Johan Mjelde

Advokatene
Eva Drageset & Siren Preto ANS
Medlemmer av Den Norske Advokatforening

Medlemmer av Den Norske Advokatforening

Samarbeidsavtale med Yara Industrial A/S

Av nestleder Oddvar Petersen

Avtalen

Intensjonen med samarbeidet er den felles interessen begge har i det forebyggende arbeidet mot septiske forhold i avløpsvann, slam eller annen avfallsmaterie, hvor risikoen for dannelse av den svært helse-skadelige gassen Hydrogensulfid H_2S er til stede. Avtalen er ment som en intensjonsavtale om å utvikle mulige fremtidige samarbeids-former til det beste for Yara og A.L.F.

Tillitsvalgte får skoloring

I avtalen forplikter Yara seg blant annet til å avholde kurs for våre tillitsvalgte rundt konsekvensen ved eksponering for hydrogen-sulfidgass. Dette ser vi i A.L.F som et veldig viktig bidrag som vil gi våre tillitsvalgte rundt i landet en grunnleggende kunnskap om-kring emnet, slik at flest mulig blir i stand til å kunne gi råd og veiledning ovenfor personer som vil vite mer om septiske forhold, dannelsen av giftige gasser og lukt.

A.L.F opplever at personer som er blitt syke eller blir utsatt for eksponering for slike og andre gasser under arbeid med avløp og septik tar kontakt med oss i forbindelse med utredning av oppståtte helseplager eller at de vil vite mer om forebyggende arbeid. Våre kunnskaper innenfor eksponering for helseskadelige gasser og annet materiale i forbindelse med septik har vært noe mangelfulle, men vi ser nå muligheten gjennom samarbeidsavtalen med Yara, til å bli mer kunnskapsrike på dette området. Det gleder vi oss alle til.

Hydrogensulfid H_2S er en giftig gass med like høy toksisitet som cyanid, og i høye konsentrasjoner kan den være dødelig.

Ved lave konsentrasjoner avgir hydrogensulfid en sterk og ubehagelig lukt, og fører til helseplager.

Ved høyere konsentrasjoner av H_2S lammes luktesansen. På denne måten blir gassen enda farligere. Eksponering av lavere konsentrasjoner av H_2S over tid kan medføre tap av luktesansen.

Hydrogensulfid kan gjøre betydelig skade på øyne og i luftveiene, og endog resultere i hjerneskade.

Å bli utsatt for selv en kort-varig konsentrasjon på 500 – 1000 ppm med hydrogensulfid, vil raskt medføre lammelser av åndedrett og tap av liv.

Det er påvist at også langvarig eksponering for lave konsentrasjoner av hydrogen-sulfid (2 – 5 ppm) kan gi alvorlige og varige skader. I USA er administrative normer, for grense for yrkesmessig eksponering, nå redusert til 1 ppm.

Ref.: Yara Industrial as.

Toksisiteten H_2S

- Avløpsvann uten oksygen eller nitrat gir levevilkår for anaerobe bakterier som bidrar til septiske forhold.
- Septiske forhold øker som følge av:
 - lav strømningsgrad/lang opph.tid
 - høy BOD/ COD-belastning
 - høy temperatur
 - lavt innhold av oppløst oksygen
- Septisitet gir negative konsekvenser
 - fare for personlig helse
 - klager fra omgivelsene om dårlig lukt
 - korrosjon på ledningsnett
 - belaster renseprosess
- Septisk avløpsvann avgir giftig hydrogensulfid og andre illeluktende komponenter
- H_2S har en lav luktgrense, helt ned mot 2 ppb.

ppm H_2S

0.002 – 0.2 LUKTGRENSE

3 – 5 STERK LUKT

10 GRENSE YRKESMESSIG EKSPONERING

10 – 50 IRRITASJON I ØYNE

50 – 100 ALVORLIGE SKADER PÅ ØYNE

150 – 250 TAP AV LUKTESANS

300 – 500 ALVORLIGE LUFTVEISSKADER FARE FOR TAP AV LIV

500 – 1000 ALVORLIG INNVIRKNING PÅ SENTRALNERVESYSTEMET

> 1000 ØYEBLIKkelig KOLLAPS TAP AV LIV

Sykehuspasient klager over parfymeduft

Parfymeduften fra ansatte på sykehuset i Tromsø ble såpass ille at pasienten sendte en skriftlig klage til sykehusledelsen.

Kilde: VG av Bengt Nilsen

Derfor blir pleiere, leger og andre med pasientkontakt på Universitetssykehuset Nord-Norge nå oppfordret til å begrense bruken av sterke parfymeartikler i forbindelse med jobben.

Ifølge Pingvinen, som er sykehusets egen avis, klaget en pasient over de ansattes overdrevne bruk av aftershave, parfyme og hårspray.

Pasienten hadde vært alvorlig syk og innlagt på flere avdelinger på sykehuset over en lengre periode. Som følge av sykdommen hadde pasienten utviklet allergi, og reagerte derfor på sterke lukter. Pasienten ble rett og slett veldig plaget av det.

- En slik klage har jeg aldri hørt om før. Men det kan godt tenkes at flere pasienter reagerer på dette, uten at det har kommet fram gjennom konkrete klager, sier sykehusdirektør Knut Schrøder.

Han tok pasientens klage på alvor og har bedt de ulike avdelingene om å drøfte problemet.

- Jeg ønsker at man skal begrense bruken av sterk parfyme og aftershave, og regner med at det skal gå greit, sier direktøren på Universitetssykehuset.

Til Pingvinen sier han at sykehuset tidligere fikk en rekke klager fra pasienter om at det luktet røyk av de ansatte.

Pasientene opplevde det som problematisk, og det er all grunn til å ta klagen over bruk av parfyme og aftershave på alvor, sier Schrøder.

Sykehuset har lenge hatt restriksjoner for bruk av smykker, lengde på negler og korrekte klær av hygieniske årsaker. Nå må de ansatte også tenke seg om to ganger når de parfymere seg før de går på jobben.

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

Advokatfirmaet Nidaros DA
MNA

Vi har lang og bred erfaring med behandling av personskadesaker, forsikringssaker, erstatningssaker og trygdesaker.

Advokat Ivar Chr. Andersskog

Advokat Bjørn M. Brauti

Advokat Robert Helberg

Advokat Solveig Moen

Advokat Knut Melting

Advokat/MBA Hasse Benberg

Advokatfullmektig Magnhild Børsting Røe

Advokatfullmektig Morten Muus-Falck

Advokatfirmaet Nidaros DA
Kjøpmannsgt. 19
7013 Trondheim, Norway

Telefon +47 73 87 99 99
Telefaks + 47 73 87 99 98
E-Post: post@nidarosda.no
www.nidarosda.no

Parfyme-nekt på jobben

Kilde: Aftenposten

Parfymeirritasjoner

Ifølge en dansk undersøkelse fra 2005, er 40 prosent av danskene plaget av parfymelukt. 3 prosent er så hardt plaget at de ikke klarer å jobbe når kolleger har på seg for mye parfyme.

Det er gjerne personer med astma som lett kan irriteres av sterke dufter. Denne irritasjonen kan føre til tetthet, kløe i nesa, stor slimdannelse og pusteproblemer.

Enkelte personer har også en spesifikk parfymeallergi. Dette kan føre til irritert hud når de kommer i kontakt med parfymerte produkter.

Det finnes mange uparfymerte produkter både på apoteket, i parfymier og andre butikker.

Aftenposten-ansatte blir bedt om å droppe go'lukta når de skal på jobb. Den er nemlig ikke like god for alle.

I Aftenposten, kalt «Tanta i Akersgata» mens de fortsatt holdt til der, var det liten tvil om hva de ansatte snakket om i går: Parfymelukta i det åpne kontorlandskapet er for sterk for allergikerne, så ledelsen ba de ansatte om å droppe godlukta på jobb.

Vondt for noen

«Godt lukter det, men vondt er det for noen. Det er flere i Aftenposten som har parfymeallergi og som uavhengig av hverandre har tatt opp dette som svært plagsomt for dem i arbeidshverdagen,» skriver administrerende redaktør Solveig Jølstad på bedriftens intranett, ifølge fagbladet Journalisten.

- Derfor henstiller vi de ansatte om å ta hensyn til sine kolleger og ikke bruke parfyme og aftershave på jobben, sier Jølstad til Dagbladet.

- Aftenpostens ansatte bruker verken mer eller mindre parfyme enn andre mennesker, men parfymelukt er en utfordring i et åpent landskap der folk kan sitte tett på hverandre, sier Jølstad, som til vanlig bruker en moderat dose Gucci-parfyme.

Ifølge en undersøkelse gjengitt av Norges Astma- og

Allergiforbund, plages to av fem dansker av parfymelukt. Ca. tre prosent er så hardt rammet at de kan få problemer med å jobbe.

- Vi antar at situasjonen i Norge likner. Dette er et økende problem. Flere arbeidsplasser bør vurdere å innføre liknende tiltak, sier konstituert generalsekretær i Norges Astma- og Allergiforbund, Tonje Waaktaar Gamst.

Samme måte som røyk

- De fleste større arbeidsplasser har ansatte med denne typen plager, sier professor i allergologi og lungemedisin, Kai Håkon Carlsen. Ifølge professoren er det astmatikere som er mest utsatt for sterk parfymelukt.

Lukta påvirker slimhinnene, og kan føre til tung pust på samme måte som sigarettøyk.

Forekomsten av astma i Norge er økende, og Carlsen forteller at mellom to og fem prosent av den norske befolkningen har alvorlig astma.

- Det er denne prosentandelen som vil bli mest plaget av parfyme. De kan merke plagene så fort de går på kino eller på utesteder, sier Carlsen.

LO-sekretær Trine Lise Sundnes er positiv til at arbeidsplasser oppfordrer ansatte til å kutte ut godlukta.

- Hvis man har allergikere på arbeidsplassen, må man legge til rette for disse, sier hun.

Vasker meg

Det er redaksjonsklubben i Aftenposten som tok opp problemstillingen, etter henvendelser fra flere allergikere. Det er kommet flest positive reaksjoner, men ikke alle er like fornøyde.

- Noen synes at dette tiltaket er litt for pirkete, innrømmer klubbleder Håkon Letvik.

- Men de fleste synes det er greit. Det dreier seg om å vise hensyn, sier klubblederen.

Bruker du parfyme selv?

- Jeg vasker meg, jeg, smiler Letvik.

Vi takker våre annonsører for den flotte støtten!

Arbeidstilsynets kampanje mot kjemisk helsefare i verksteder og mekaniske industrier:

Der det sveises er de ansatte mer utsatt for å bli syke

De 85 000 ansatte i verksted og mekanisk industri utfører en rekke arbeidsoppgaver som bringer dem i kontakt med stoffer som kan gi varige helseskader, og da primært hud- og luftveisplager. Sveisere har blant annet større risiko for å utvikle kronisk lungesykdom. Det er derfor urovekkende når Arbeidstilsynet avdekker at en av tre arbeidstakere ikke har fått opplæring om hvilken helsefare de utsetter seg for.

- Folk jobber i årevis i svært forurenset luft og blir syke av det, og 1/3 av virksomhetene gjør svært lite med det. Det blir ikke gitt opplæring og ventilasjon mangler, sier seniorinspektør Ingvill Hornkjøl.

Mangelfull opplæring fører til at arbeidstakerne ikke vet hvilken risiko de utsetter seg for når de gjennom sitt arbeid puster inn kjemikalier og sveiserøyk. Mange vil derfor ikke ta nødvendige forholdsregler for å beskytte seg, bruker ikke punktavsug og nødvendig åndedrettsvern, til tross for at sveiserøyken er helsefarlig.

Som et ledd i en landsomfattende kampanje mot kjemisk helsefare, har Arbeidstilsynet de siste månedene kontrollert 689 verksteder og mekaniske bedrifter. 75 % av bedriftene har fått reaksjoner/pålegg om å bedre arbeidsmiljøet, til sammen 2118 reaksjoner.

Resultatene viser også at:

To av tre (64 %) har ikke utarbeidet en skriftlig risikovurdering og dermed mangler de den oversikten som er nødvendig for å kunne arbeide systematisk med sikkerheten. Virksomhetene skal risikovurdere for å finne hvilke farer som er de største, blant annet må det gjøres en vurdering av hvilke helsefarlige forurensninger som finnes i lufta i arbeidslokalene.

Halvparten (56 %) har ikke kunnskap om hva slags type forurensninger og hvor omfattende forurensningene i arbeidslokalene er, da det ikke er gjort nødvendige/noen målinger av lufta i arbeidslokalene. I et arbeidslokale der det sveises eller foregår tilsvarende varmt arbeid finnes en rekke helsefarlige stoffer som kan bidra til å utvikle alvorlige sykdommer (kroniske lungesykdommer, kreft, nervesykdommer etc.). Uten oversikt over hvor forurenset lufta i arbeidslokalet er, og hva slags forurensninger det er snakk om, kan man ikke gjøre forebyggende tiltak slik at ventilasjon og punktavsug får den virkning de skal ha.

En av tre (30 %) av virksomhetene har ikke tilstrekkelig ventilasjon i arbeidslokalene der det foregår sveising og andre typer forurensende arbeid. Dette til tross for at skikkelig ventilasjon i dag er standard selv i kontorlokaler! Sveiserøyken påvirker ikke bare helsa for sveisere, men også andre arbeidstakere som jobber i de samme arbeidslokalene.

Påminnelse

I år har A.L.F 20-årsjubileum og i den forbindelse bør vi se rundt oss og se om noen av våre kollegaer i foreningen bør huskes på i denne sammenheng. Mange har gjort seg fortjent til NHF's hedersnåler, sølvnåla og gullnåla.

Husk å sende inn forslag på kandidater, slik at vi kan hedre trofaste medlemmer som gjennom mange år har gjort en stor innsats for NHF. Send inn forslag på kandidater og helst med foto at vi kan hedre trofaste medlemmer som gjennom mange år har gjort en innsats for A.L.F.

Kriterier for tideling av Sølvnål: minimum 10 års innsats som tillitsvalgt i lokallag/landsforeningslag/fylkeslag eller som ansatt i forbundet. Gullnål: "langvarig tjeneste" regnes som 20 års innsats som tillitsvalgt i lokallag/landsforeningslag/fylkeslag eller som ansatt, eller 12 år i sentralstyret.

**Ved å annonsere
i Syndrom når du
fram til arbeids-
miljøskadde og
fagpersonell over
hele landet.**

Helserisikoen fra giftige luktgasser kan reduseres betydelig!

Hvordan forbedre HMS ved behandling av avløp, slam og septik?

Av Michael Lehfelt, rer. pol.
Avdelingssjef, Yara Industrial

Hva er problemet?

Overalt hvor det behandles, lagres eller transporteres avløpsvann, slam, septik eller andre avfallstoffer foreligger det et latent risiko for dannelse av såkalte anaerobe eller septiske forhold (fravær av oksygen).

I slike situasjoner vil det raskt oppstå bakterielt produserte, svært giftige nervegasser som selv i lavere konsentrasjoner utgjør en betydelig helserisiko. Risikoen fra disse lavere konsentrasjoner, oppstår for både mennesker og dyr, spesielt hvis eksponering forekommer gjentatte ganger over en lengre tidsperiode (for eksempel gjennom et langt arbeidsliv på et renseanlegg). Det er dokumentert at selv ved eksponering i disse såkalte lavere konsentrasjoner vil hjernefunksjoner svekkes "snikende" (nyere amerikansk forskning). Nedsatt hukommelse er bare et av mange symptomer som i faglitteraturen faktisk sammenlignes med løsemiddelskadedes symptomer.

Først og fremst gjelder dette den svært giftige hydrogensulfidgassen som vanligvis karakteriseres som råtne-egg-lukt (betegnes å være like giftig som cyanid), men også andre giftige gasser som merkaptaner og andre flyktige organiske forbindelser.

Gassene medfører dessuten sterk luktsjenanse (spesielt i lavere konsentrasjoner) samt såkalt gasskorrosjon på betong og elektrisk utstyr osv. Kostnader som oppstår i forbindelse med sistnevnte underestimeres erfaringsmessig.

Hydrogensulfidgassen slår ut den menneskelige luktesansen mer eller mindre umiddelbart ved høyere konsentrasjoner (opp mot 150 ppm) eller ved lavere konsentrasjoner etter kort tid av eksponering (< 30 ppm indikeres 3- 15 minutter). Terskelen for når luktsansen slås ut kan dessuten variere fra person til person.

Hva er konsekvensen?

Det er spesielt de helsemessige effektene av disse giftgassene som må nevnes:

Typiske helsesyntomer i laveste konsentrasjoner er vanligvis hodepine, trøtthet, øyesmerter, fordøyelsesproblemer osv.

Spesielt i USA har nyere forskning vist at hjernefunksjonen svekkes gradvis når man som nevnt er utsatt for slike "lavere" konsentrasjoner over lengre tid. Det er ikke bare de høye konsentrasjonene i hundre-ppm-størrelsesorden med umiddelbar død til følge som er farlig.

Hjerneceller kan bli varig skadet

Eksempel er glemskhet og Alzheimer-lignende symptomer.

Er man pensjonist eller nærmer seg pensjonsalderen vil det være vanskelig å dokumentere de helsemessige årsaks- og virkningssammenhenger fra et langt arbeidsliv.

Det er i denne sammenhengen oppsiktsvekkende at det nå foregår et arbeid i USA for å redusere administrativ norm fra 10 ppm til 1 ppm (ACGIH, American Conference og Government Industrial Hygienists). Den gjeldende administrativ norm i Norge er 10 ppm.

Familien til Jan-Ivar Jensen, beboer i Aurskog-Høland Kommune, opplevde den helsemessige effekten på sin måte: *"I 2005 fikk vi H₂S-gass i ukjente mengder i huset vårt fra det offentlige avløpssystem. Hele familien fikk typiske gasssymptomer. Spesielt*

nedtrykkende var rapporter fra barnehagen som gikk ut på at vår datter ble uopplagt og ville helst ikke leke med de andre barna lenger. Etter hvert fant vi ut at også naboene i ca.10 hus ble plaget. Deretter tok det ikke lang tid før årsaken for våre helseplager ble oppklart.”

Yara har vært i kontakt med et stort antall mennesker som på hver sin måte og i ulike sammenhenger er eller har vært utsatt for hydrogensulfidgassen og beskrevet sin helsemessige reaksjoner og bekymringer. Felles er ofte at årsaks og/eller virkningssammenhenger er ukjent eller at det spekuleres i diffuse forsøk for å forstå sammenhengen. Symptomene opptrer dessuten vanligvis ofte etter at man har vært eksponert for giftgassen som vanskeliggjør forståelsen.

Hvordan blir problemet ofte løst?

Forsiktig formulert har man tidligere akseptert at ”det lukter da litt” fra et renseanlegg, en pumpestasjon eller en septikbil. Av forskjellige og forståelige årsaker er denne aksepten blitt mindre.

Spesielt etter økt påtrykk fra berørte naboer installerer mange kommuner, som også gjerne refererer til hverandre, **symptomsbehandlingsutstyr** i pumpestasjoner eller på renseanlegg. Slike apparater monteres gjerne hvor det lukter mest, såkalt punktbehandling. Selve luktsymptomet fjernes nok (spesielt i starten), men vanligvis medfører denne symptombehandlingen en helserisiko i seg selv (ozon eller ionisert luft).

Ulempen er at de underliggende årsakene (anaerob materiale) forblir ubehandlet. Giftgassen vil

fortsatt produseres og finnes i systemet, og kan komme ut andre steder enn ved behandlingspunktet eller være i rommet hvor utstyret er montert. Luktgassen skal behandles med dette utstyret for fjerning av lukten primært med tanke på omgivelsene utenfor anlegget. Det eksisterer endog instruksjoner om at denne type utstyr skal slås av når mennesker kommer til eller rutiner som reduserer bruken helt eller delvis i arbeidstiden. Dessuten fortsetter gasskorrosjonen i systemet eller inne på anlegget.

Det forekommer også tilsetning av helsefarlige kjemikalier for kjemisk utfelling av H₂S-gassen.

Anbefalt problemløsning?

Først og fremst bør **årsaken** til at giftgassene oppstår behandles ved å sikre en foretrukket bakteriekultur. Man bør søke å tilsette luft eller oksygen for å sikre at giftgassproduserende bakterier forhindres.

Det forkommer dog en god del tilfeller hvor luft- eller oksygentilsetning verken er praktisk gjennomførbart eller rett og slett for kostbart.

I slike situasjoner hvor systemer lider på mangel av for eksempel

oksygen (anaerobe, ”råtne” eller ”septiske” situasjoner) anbefales en kontrollert tilsetning av **Nutriox**. Dette tilsetningsstoffet som inneholder oksygen, er en høyren og høyoppløselig nitratløsning. Produktet har fordelen av å ikke være helsefarlig (ikke merkepliktig) og er dermed hyggelig å håndtere. Riktig dosert for eksempel i et slamlager, en avløpsledning eller i en fettavskiller vil man gjennom en **biologisk prosess** sikre en foretrukket bakteriekultur slik at de giftige gassene forhindres.

Nutriox produseres forøvrig her i landet og kan leveres fra en egen fabrikk som ligger i Porsgrunn.

Hvorfor anbefales Nutrioxkonseptet?

Brukere av Nutrioxkonseptet uttaler følgende:

Pål Myrvold, leder Fjellfoten Renseanlegg, Nes kommune:

”Nutriox har vært i bruk i vår kommune på flere ledninger og over mange år. Vi ønsker å sikre helsen til våre medarbeidere i høyest mulig grad, samt forhindre luktsjenanse for beboere og redusere gasskorrosjon av kummer, rør og elektriske anlegg til et minimum.”

Anders Mangseth, overingeniør, Bærum kommune:

”Vi forsøkte først å pumpe mer luft inn i avløpsvannet for å øke oksygeninnholdet, men det var ikke vellykket. Vi måtte inn med en mer aktiv prosess med Nutriox.”

Frode Forfang, leder, Verdal kommune:

”Vi er mer og mer overbevist om at man ikke bør tolerere hydrogensulfid i det hele tatt, grunnet den helsemessige risikoen for oss alle som arbeider på et renseanlegg eller beboere langs ledningsnett som faktisk fikk gassen inn i husene. Det er hovedgrunnen hvorfor Verdal kommune bruker Nutriox både på renseanlegget og på ledningsnett! Vi anbefaler også andre kommuner til å teste ut produktet på sine anlegg.”

Jan-Ivar Jenssen, beboer i Aurskog-Høland kommune:

”Vi setter pris på at kommunen handlet raskt etter at årsaken for våre helseplager ble klart. Vi tvilte

litt på at problemet kunne løses når vi hørte at avløpsledningen skulle behandles med Nutriox. Den råtne gasslukten forsvant dog raskt etter oppstarten av doseringen og våre helseplager forsvant kort tid etterpå. Spesielt lettet ble vi foreldre da barnehagetantene fortalte at vår datter hadde begynt å leke med de andre barna igjen.”

Hvorfor samarbeider YARA med A.L.F Norge

YARA Industrial, som er en del av YARA International ASA, samarbeider med Arbeidsmiljøskadens Landsforening A.L.F, med det formål å styrke det forebyggende arbeid mot arbeidsmiljøskader i Norge samt å øke fokus, kunnskap og bevisstheten vedrørende problemstillinger som er nevnt i denne artikkelen.

I forbindelse med markedsføringen av Nutriox, har YARA ofte vært i kontakt med arbeidstakere som er usikker på sin egen eller kollegers HMS-situasjon. Spørsmål som i denne sammenhengen har blitt rettet til YARA Industrial vil i fremtiden viderefremmes til A.L.F (direkte kontakt anbefales).

YARA er også gjentatte ganger og fra forskjellige hold blitt oppfordret om bidra til at problemstillingen holdes på agendaen. Samarbeidet med A.L.F Norge er en måte å følge denne oppfordringen.

Samtidig setter YARA Industrial pris på at A.L.F Norge støtter bruken av **Nutrioxkonseptet**, som er en internasjonal anerkjent og prisbelønnet biologisk metode (mottaker av den Engelske Queens Award of Environmental

Achievements). Bruken av Nutrioxkonseptet bidrar til en vesentlig forbedret HMS-situasjon for mange mennesker. I denne forbindelsen er det hyggelig å konstatere at konseptet er utviklet her hjemme på forskningssentrum i Porsgrunn samt at produktet er ”Made in Norway”.

For interesserte lesere oppgis det gjerne referanser til kommuner som anvender konseptet både på ledningsnett, i enkelte prosessfaser på renseanlegget eller i forbindelse med behandling av slam eller septik. Kontakten kan formidles gjennom YARA Industrial eller gjennom A.L.F Norge.

Vi ser frem til å utvikle samarbeidet mellom YARA og A.L.F Norge i tiden fremover. For på hver vår måte, eller i felleskap, å bidra til å forbedre HMS-situasjonen i bedrifter hvor dette er nødvendig. Vi vil gjennom vårt samarbeid være en medvirker til å forebygge arbeidsmiljøskader for mange berørte mennesker i Norge. Et slikt samarbeid vil også være med på å øke livskvaliteten for mange.

Kaster opp fem, seks ganger hver natt

ALARMERTE: *Nelly Langholm (81) jobbet som bedrifts- sykepleier på Statfjord A fra 1978 til 1989. Hun mente allerede tidlig på 80-tallet at borepersonell som Dag Yrke (49) kunne få alvorlige seinskader etter kraftig eksponering for oljedamp og kjemikalier.*

Kilde: Asle Hansen, Dagbladet

Oljearbeider Dag Yrke (49) vasset i bore-slam og olje og kastet opp på jobb. Så fikk han kreft i underlivet. I dag er han ufør og kaster opp fem, seks ganger hver natt.

Bedriftsoverlegen bekymret

Et godt minne fra tida i Nordsjøen, er sykepleier Nelly Langholm (81). Hun var 54 år gammel da hun begynte som bedriftssykepleier på Statfjord A i Nordsjøen. Fram til hun ble pensjonist i 1989, kjempet hun for at ledelsen skulle ta kjemikalieeksponering på alvor. Først som Mobilansatt, deretter som Statoil-ansatt.

Respekt for Nelly

De to møter hverandre med en varm klem. Yrke klarer ikke å glemme hvordan sykepleieren gikk i bresjen for borepersonellet som jobbet til de svimte av i kjemikaliedampen. I 1985 fikk Yrke kreft i underlivet. Fra 1997-98 klarte han ikke lenger jobben i Nordsjøen. I dag er han ufør, sliter med voldsom hodepine og kaster opp fem, seks ganger hver natt. - Vi hadde boreslam og olje fra topp til tå. Ofte var vi våte til skinnet. Vi kastet opp på jobb, og vi kastet opp på lugaren. Kjemikalieene blanda vi manuelt, til vi var svarte både i nese og ører. Jeg

har sett kolleger bli fraktet vekk på bære etter å ha blitt eksponert for gass, sier Dag Yrke.

Han er full av lovord når det gjelder sykepleier Nelly Langholm.

- Gutta hadde respekt for Nelly. Hun sto på for oss hele tida, sier Yrke.

- Jobben min var å forebygge helseskader. Jeg mente at folk ville komme til å bli syke av eksponeringen. Jeg fryktet seinskader. Nå håper jeg at de som er blitt syke og pårørende etter dem som har dødd blir tatt vare på og at de får sine rettigheter oppfylt. Det er synd at folk skal betale med helsa si for den jobben de har gjort, sier Nelly Langholm.

Alarmerte bedriftslegen

22. januar 1984 skrev Nelly Langholm og to andre sykepleiere på Statfjord A brev til bedriftsoverlegen:

«Arbeidsmiljøet i MPA og M 12 har opptatt oss sykepleiere i mer enn 5 år og til dags dato er ingen vesentlig bedring av forholdene funnet sted. Riktignok vet vi at prøver og miljøundersøkelser er blitt foretatt, men sjelden har vel uttrykket «mens gresset gror, dør kua» passet bedre enn her.»

Tidligere har Dagbladet omtalt en Sintef-rapport fra 1984 som viste opptil ti ganger så høy eksponering for oljedamp enn det som er tillatt i

dag. Men eksponeringen var tidvis mye verre enn det.

Nå kan Dagbladet dokumentere at målinger foretatt 4. september 1984 viste opp til 28 ganger høyere oljedampeksponering enn tillatt etter dagens regelverk.

- Folk som jobbet der hvor det var mye oljedamp, ble uvel og sleit med hodepine. Jeg tolket det som symptomer på at de var i ferd med å ta skade av arbeidsmiljøet. Vi var veldig opptatte av arbeidernes eksponeringssituasjon, men yrkeshygienikeren vår var av en annen oppfatning. «Nå må dere slutte å mase om oljedampen», sa han. «Den er ikke farlig». Slik var holdningen fram til jeg slutta på Statfjord A i 1989, forteller Nelly Langholm til Dagbladet.

Skulle skjules

Nelly Langholm forteller om en arbeidskultur med et uttalt mål om «null skader». Dag Yrke og kollegene fikk sølvbestikk i belønning hvis de klarte å holde skadestatistikken nede. Det resulterte i at skader ikke ble rapportert.

- Jeg husker jeg fikk telefon en gang fra en bekymret oljearbeider. Arbeidskameraten hadde fått kjemikalier i øyet og de lurte på hva de skulle gjøre. Jeg ba ham om å dra kameraten med til skyllestasjonen og skylle godt. Deretter ba jeg dem komme til meg på sykestua.

- De kom aldri. De reiste i land med første helikopter. De ville ikke en gang fortelle meg hvem de var, minnes den tidligere bedriftssykepleieren.

Følger du med på A.L.Fs nettsider - www.alfnorge.no?

Gult kort til psykolog

I 1998 fattet Arbeidsmiljøskaddes Landsforening tidligere LFFL, mistanke om at noe var galt med utredningene på Sykehuset Telemark. I 2003 sendte advokat Svein Drangeid tre klager til Helsetilsynet i Telemark. Det ble på den bakgrunn reist tilsynssak mot psykolog Erik Wærnes og mot Yrkesmedisinsk avd. ved Sykehuset Telemark. Statens Helsetilsyn har gitt psykologen advarsel for uforsvarlig virksomhet jf. Helsepersonelloven § 56, og sykehuset en kritikk for å ha overtrådt spesialisthelsetjenesteloven § 2-2, jf. tilsynsloven § 3.

Tekst og foto: Jan Arne Dammen

8 år endte med seier

Denne psykologen har deltatt i over 800 løsemiddelutredninger fra 1995 og fram til 2005. Kun 18 prosent av disse utredningene har endt med en løsemiddeldiagnose. Mens ved andre yrkesmedisinske avdelinger er tallet mye høyere. For selv om funnene som ble gjort tydet på løsemiddelskader, har psykologen helt utelukket det. Han har i stedet konkludert med at det er psykiske problemer som har vært årsaken til plagene deres. Dette har selvfølgelig gitt mange pasienter store belastninger og de har også gått glipp av både uføretrygd og yrkesskadeerstatning.

A.L.F. har tidligere fortalt i Syndrom om tragiske skjebner i kjølvannet av dette, bl.a. har ekteskap røket, noen har kjempet en ensom kamp for å få livet på skinner igjen og sågar har noen ikke orket belastningen for så å ha tatt livet sitt. Etter at Helsetilsynet startet granskningen har denne psykologen vært lite benyttet, og skal nå være helt ute av bildet.

Sykehuset Telemark

Kritikken til sykehuset

Yrkes- og miljømedisinsk avd. ved Sykehuset Telemark har overtrådt spesialisthelsetjenesteloven § 2-2, jf. tilsynsloven § 3 og gis derfor kritikk.

Helsetilsynet begrunner i sin kritikk til Sykehuset Telemark, at avdelingen ved utstedelse av erklæringene ikke har etterlevd sine prosedyrer om å foreta en vurdering av om en annen diagnose er mer sannsynlig enn

Helsetilsynet har innhentet opplysninger fra overlege Håkon Lasse Leira ved arbeidsmedisinsk avd. St. Olavs Hospital og han finner det ikke begrunnet å gjennomføre psykosomatisk tilleggsundersøkelse når det er gjort funn som er forenlige med løsemiddelskade.

løsemiddelskade i de aktuelle tilfellene. I en slik vurdering ville man forvente at det inngikk en bred medisinsk vurdering av mulige tilstander, men også en begrunnet vurdering av om en angitt differensialdiagnose var mer sannsynlig enn løsemiddelskade. Slike vurderinger mangler i de aktuelle sakene.

Ved at slike vurderinger ikke er gjort, er det en fare for at pasienten ender med feil diagnose. Avdelingen har derfor ikke etterlevd sine egne prosedyrer.

Gult kort til psykolog

En advarsel er den nest strengeste reaksjonen helsetilsynet gir og kan sammenlignes med et gult kort. Kommer det flere klager etter at advarselen er gitt kan man tape sin autorisasjon til å drive.

§ 56 i helsepersonelloven lyder:
"Statens helsetilsyn kan gi advarsel til helsepersonell som forsettlig eller uaktsomt overtrer plikter etter denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den, hvis pliktbruddet er egnet til å medføre fare for sikkerheten i helsetjenesten eller til å påføre pasienter en betydelig belastning. Advarsel er enkeltvedtak etter forvaltningsloven".

Helsetilsynet mener han har handlet uaktsomt og påført pasienter en betydelig belastning og sier i sin advarsel bl.a. "En psykolog som utarbeider erklæringer i strid med helsepersonelloven § 15, er egnet til å påføre pasienter en betydelig belastning. Å få en psykiatrisk diagnose som ikke er adekvat begrunnet, er egnet til å påføre pasienter betydelig belastning. Slik praksis medfører dessuten at pasienter som kan ha krav på erstatning fra trygdeetaten på grunn av yrkesskade, kan gå glipp av dette."

Ny vurdering

Sykehuset Telemark har lagt seg flat og vil gå gjennom alle saker der psykolog Erik Wærnes har vært med på utredningene. Vi har vært i kontakt med sykehuset, som sier at dette er ressurskrevende og vil ta tid. Hvert enkelt tilfelle skal gjennomgås og alle berørte pasienter vil bli kontaktet.

A.L.F. vil likevel råde dere som er berørt om å ringe sykehuset og be om å bli registrert, slik at dere

er sikre på at dere er fanget opp av systemet.

Sykehuset forventer også at mange saker også er riktig behandlet og således ikke blir berørt av kritikken fra Helsetilsynet.

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening følger saken og ønsker du mer info, ta kontakt med ditt lokallag eller direkte til kontoret i Oslo på tlf. 24 10 25 36 eller helseskader@nhf.no.

Nye medlemmer

Syndrom ønsker alle nye medlemmer velkommen til Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F).

Det er i siste periode 13 nye medlemmer innmeldt i A.L.F fordelt på hele landet. Grunnet endringer i staben i NHF har vi ikke fått fylkesoversikt denne gangen, men kommer sterkt tilbake neste gang.

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

ADVOKATFIRMAET

JUDICIUM DA

LEON LARSEN • NILS E. TANGEDAL • GUNNAR NÆSS
KJELL RUTLEDAL • HELGE POSNER • LASSE SOLBERG

MEDLEMMER AV DEN NORSKE ADVOKATFORENING

Vårt firma har mange års erfaring med personskadesaker, yrkesskader og yrkessykdommer/miljøskader. Vi står til tjeneste og gir en første gangs konsultasjon gratis. Ring og spør etter Helge Posner, Leon Larsen eller Gunnar Næss.

Strandgaten 1, Postboks 764 Sentrum
5807 BERGEN

E-post: advokat@judicium.no

Tlf. 55 31 89 10

Faks 55 23 45 35

Støy

– koster deg mer enn hørselen din!

Over 40 % eller nærmere 14 000 av arbeidstakerne i de virksomhetene Arbeidstilsynet har kontrollert utsettes for forstyrrende og slit-som støy på jobb. Blant de som er plaget av støy topper de ansatte i telefonsalg/-service statistikken med hele 91 % tett fulgt av de barnehageansatte med 75 %. I tillegg utsettes drøyt 11 000 for støy som kan skade hørselen.

- Hørselsskader ødelegger ditt sosiale liv fordi du ikke lenger kan delta i en vanlig samtale. Plagsom støy gjør at du blir unødvendig sliten og mer utsatt for sykdommer. Også arbeidsevnen blir redusert, sier Jan Mugerud, prosjektleder for støyaksjonen.

Arbeidstilsynet har denne uka gjennomført 640 tilsyn med fokus på støy. Vi aksjonerte i en rekke bransjer blant annet bygg og anlegg, næringsmiddelindustrien, verkstedindustrien, barnehager og telefonsalg/-service. Resultatene viser at

- 38 % av alle virksomhetene har ikke gjennomført støymålinger
- 43 % har ikke laget planer for reduksjon av støybelastningen, til tross for at det er påkrevd
- 63 % får varsel om pålegg om til sammen 1098 forhold

Støymåling og kartlegging av støybelastning

Virksomheter med hørselsskadelig støy kartlegger i større grad enn de med plagsom støy. Halvparten av de inspiserte bedriftene i verkstedindustrien kunne dokumentere gjennomført støymåling, mot bare i underkant at en tredjedel av de besøkte barnehagene. Best i klassen er næringsmiddelindustrien hvor nærmere 70 % av de besøkte virksomhetene har gjennomført støymålinger. Bygge- og anleggsbransjen kommer dårligere ut og bare 38 % har kartlagt.

Til sammen har i underkant av 50 % av alle de besøkte virksomhetene gjennomført støymålinger.

Bruk av bedriftshelsetjenesten

Den samme trenden viser seg også når det gjelder aktiv bruk av bedriftshelsetjenesten eller annen ekstern kompetanse til forebyggende planer og tiltak. De virksomhetene som tradisjonelt er plaget av hørselsskader er flinkest til å bruke tjenesten. Rundt 80 % bruker bedriftshelsetjenesten aktivt i både næringsmiddelindustrien og verkstedsindustrien, mot 33 % i barnehagene. I alt benytter over 60 % av de besøkte virksomhetene bedriftshelsetjenesten eller annen ekstern kompetanse.

Tiltak mot støy

Positivt er det at over 70 % av alle de besøkte virksomhetene har gjennomført tiltak som har gitt redusert støyeksponering. Forskjellene er ikke så store når vi ser på gjennomførte tiltak mot støy. Her er barnehagene fullt på høyde med verkstedindustri og næringsmiddelindustri (70-80%), mens det i bygg og anlegg, utesteder og telefonsalg/-service bare er rundt halvparten som har gjort noe. Halvpartene av virksomhetene i alle bransjer, unntatt telefonsalg/-service, har også gjennomført tiltak i forhold til plagsom støy. Til tross for at drøyt 75 % av de ansatte er utsatt for plagsom eller hørselsskadelig støy finner vi at bare 25 – 30 % har planer om ytterligere tiltak. I bygg og anlegg er det bare 13 % som har slike planer. I virksomhetene med plagsom støy er det enda færre som har konkrete planer.

Rutiner som sikrer rett bruk av hørselsvern

I bransjene med mye hørselsskadelig støy har mellom 70 og 80 % av virksomheten tilfredsstillende rutiner. Der virksomheten ikke har gode rutiner er det bare et tidsspørsmål før hørselsskadene oppstår om ikke arbeidstakerne greier å ta vare på seg selv. Alle skademeldingene tyder på at her svikter det.

Følger du med på A.L.Fs nettsider - www.alfnorge.no?

RETTFERDIGHET – for hvem? I

I år 1998 ble det innlevert en klage til Helsetilsynet i Telemark på metodikken rundt nevropsykologiske utredninger ved TSS, og om mulige feildiagnostiseringer på grunn av denne.

Saken rullet frem og tilbake i Helsetilsynet helt frem til at Dagbladet i fjor tok opp saken og belyste hvor skandaløst dette forholdet har vært, og hvilke konsekvenser dette kan ha hatt for den enkelte pasient og i samlet antall antagelig over 800 mennesker.

Det opereres antagelig med en annen tidsregning i Helsetilsynet enn i verden for øvrig, for det foreligger først fredag 20. januar 2006 – nesten 8 år etter at den ble meldt til Helsetilsynet..

Over 800 mennesker kan ha fått alvorlige virkninger – både helsemessig og økonomisk, ved at utredningsarbeidet og utredningsmetodikken har vært feil brukt.

Dette er en helsepolitisk skandale av utrolige dimensjoner og med fatale følger for et stort antall mennesker i dette landet.

Men det som forundrer og gjør meg forbannet er at en så alvorlig sak får trille rundt uten at Helsetilsynets ledelse tar grep for å rydde opp, og å få en ordentlig og rettferdig avslutning på en sak som har hatt en aldeles skandaløs saksbehandling og saksbehandlingstid.

Plutselig dukker det opp en sak med en psykolog som kanskje har tuklet med spesialisterklæringer

og muligens har ordnet lettere/mindre soning for et fåtall - og muligens ingen – fanger.

Hva skjer når det kommer opp en slik sak – jo, da stiller hele Helsetilsynet med direktøren i spissen og jobber hele helga for om mulig å avdekke eventuelle regelbrudd.

Direktøren får stor presse og TV dekning og uttaler seg med stort alvor i alle retninger - for dette er en meget alvorlig sak, som krever øyeblikkelig og full oppmerksomhet fra helsemyndighetenes side, ikke minst fordi han mulig også har hatt seksuell omgang med en pasient.

Er det rart at man får kvalmefornemmelser – enhver fillesak med mediedekning har topp prioritet og uttalelsene kommer i bøtter og spann, men en sak som involverer over 800 mennesker med mulighet for feildiagnostisering, ødelagte liv og økonomi, har overhodet ingen prioritet i dette systemet.

Klassesystemet ble etter sigende avskaffet for lenge siden – og gudskjelov og takk for det, men forskjellsbehandlingen innen offentlig byråkrati sitter så fast i veggene at det skal meget sterk lut til for å skylle dette ut med søpla.

**7 til 8 års behandlingstid
– det er rettferdighet det!**

Observer Mandal

RETTFERDIGHET – for hvem? II

I forbindelse med opprettelsen av et nytt system for trygdeetat, arbeidsmarkedsetat og eventuelt også sosialetat, burde det første virkemiddel som skulle vært på plass, være en klientbasert kvalitetssikring og evaluering av den enkelte saksbehandler og byråkrat.

En slik evaluering foregår hver eneste dag i privat sektor, og hvorfor skal det være annerledes i offentlig sektor, hvor arroganse og feilbehandling truer menneskeliv hver dag.

For oss som jobber med hjelp til selvhjelp for våre medlemmer og andre som måtte trenge støtte mot

byråkratiet, skulle det være ganske enkelt å fortelle de rette myndigheter hvem som gjør en god jobb og hvem som ikke duger.

De som gjør en god jobb er nemlig de saksbehandlere og offentlige ansatte som sørger for at ALLE får lik behandling, og riktige vedtak i henhold til gjeldende regelverk.

Det er rettferdighet det!

Observer Mandal

”Mærkeordning for tilgjengelighet for alle”

Det lille landet med det store hjertet, Danmark

Tekst og foto:
Sylvi og Frode Gunstensen

Som redaktør for medlemsbladet *Syndrom* ble jeg i september 2005 invitert til Danmark av organisasjonen VisitDenmark. Denne organisasjonen samarbeider med ulike offentlige og frivillige institusjoner og organisasjoner, bl.a. reisebransjen i Danmark og Norge. Våre vertinner på turen var Pia og Sara, disse tok vel vare på oss alle sammen. På turen skulle vi se på merkeordninger som skal hjelpe eldre og handikappede med ferieplanlegging til Danmark.

Tilgjengelighetsmerket

«Tilgjengelighetsmerket» er en del av den danske regjeringens turistpolitiske handlingsplan. Merkeordningen er den første offisielle merkingen av tilgjengelighetsforhold i eksisterende bygninger i Danmark. Ideen med merkingen er å synliggjøre overnattingsbedrifter, spisesteder, innendørs og utendørs attraksjoner, samt konferansesteder

som har sørget for enkel adgang for eldre og personer med funksjonsnedsettelse. Steder som er med i merkeordningen er blant annet Kattegat-centret, Statens Museum for Kunst, Color Hotel Skagen og Hammershus Borgruin på Bornholm.

Alle steder kan merkes i forhold til sju kategorier forbrukere: Rullestolbrukere, bevegelseshemmede, synshemmede, hørselshemmede, Astmatikere og allergikere, psykisk utviklingshemmede og alle med lesevansker.

Hver av de ovennevnte brukergruppene har spesielle behov og krav, og bedrifter som er med i merkeordningen kan merkes i forhold til én eller flere av gruppene. Hver brukerkategori er markert med sitt eget ikon, og forbrukerne kan tydelig se om reiselivsbedriften eller reisemålet er egnet nettopp for dem.

På internettsiden www.godadgang.dk finnes det en oversikt over alle bedrifter som deltar i merkeordningen. Her kan du også finne inspirasjon til turer, ferie eller konferanser i Danmark.

Det fortryllende land

Turen gikk til Hou Søsportcenter, Ebeltoft Zoo & safari, Kattegatcenteret og Dronningens Ferieby.

Vi var en liten eksklusiv gruppe med representanter fra andre landsforeninger og i tillegg representanter fra fergeselskapet Stena Line og turoperatøren Peer Gynt Tours / Nett buss.

Danmark kjennetegnes av flere ting: Nordens mest åpne og gjestfrie befolkning, nydelig mat, en avslappende snaps, sjelden vindstille og en aldeles håpløs tellemåte. Med andre ord: Et aldeles fortryllende land.

Marianne Kråbøl, Peer Gynt Tours.

Fra Norge tar de fleste bil, gjerne med ferje over til Hirtshals eller Fredrikshavn, slik vi også gjorde. Da vi skulle vi se på merkeordninger, tenkte vi mest på våre medlemmer som har astma/allergi og de som har vanskeligheter med å orientere seg, dvs. å finne frem. Min erfaring var at lugaren var preget av for dårlig reinhold (dette kunne være tilfeldig). Da vi hadde bestilt allergi-lugar burde dette vært sjekket. Vi rapporterte dette og lugaren ble straks vasket. Som på de fleste slike båter kan det være og var litt vanskelig å finne frem både til lugaren og div. spisesteder.

Etter ankomst Fredrikshavn kjørte turoperatøren Peer Gynt Tours oss i sitt flaggskip av en turbuss. Denne var svært godt tilrettelagt med heis og wc tilrettelagt for rullestolbrukere. Ellers så hadde vi en alle tiders trivelig bussjåfør. Peer Gynt Tours har lang erfaring med gruppereiser, både kortere og lengre turer. De har en rekke turforslag både i inn- og utland. Dette er kanskje et alternativ for lokallagsturer. Peer Gynt Tours er en del av Nettbuss, Norges største busselskap. De har sine kontorer spredt fra Trøndelag i nord til Agder i sør. www.peergynt.com - eller ring 24 10 12 80.

Alle de sentrene og overnattingsplassene vi var innom var svært godt tilrettelagt for de fleste funksjonshemninger. Vi får inntrykk av at det her er stor satsing på å tilrettelegge godt for alle grupper.

VisitDanmarks vertinner Sara og Pia.

Under hele turen fikk vi inntrykk av at det ikke var noen problemer som ikke lot seg løse. Det var bare å si fra og hadde noen behov for tilrettelgging var det lurt å si fra i god tid før en reiste til feriemålet. Så skal du til Danmark på ferie til sommeren ta kontakt før du drar og de forsøker å ordne det for deg. Vi fikk inntrykk av at organisasjonen VisitDenmark her gjør et fabelaktivt godt arbeid. Å reise er å leve uansett alder og helbred.

Grunnkurs i dansk tallsystem

1 snes	=	20
halv treds	=	50
trede	=	60
halv fjerds	=	70
Firs	=	80
Halv fems	=	90
Halv stress	=	slapp helt av

Til de som planlegger å reise til Danmark eller at annet sted til sommeren ønsker vi alle en fin ferie.

Til våre medlemmer!

Benytt våre annonsører for de støtter oss!

*Jeg ser det,
og jeg glemmer det.
Jeg hører det,
og jeg husker det.
Jeg gjør det,
og jeg forstår det.*

Vi har en tjeneste å tilby innen IA-arbeidet

- Bedriftshelsetjenesten og arbeidsmedisinerne er en ressurs som kan utnyttes bedre enn i dag. Det er bedriftslege og avdelingsleder Tone Eriksen og bedriftssykepleier Anne Kristine Holstad ved Ringvoll Klinikken BHT i Hobøl som vil slå et slag for arbeidsmedisinerne og bedriftshelsetjenestens innsats for et inkluderende arbeidsliv.

Av informasjonsrådgiver Anne Guri Rodvang, Direktoratet for arbeidstilsynet

Kilde: Arbeidervern

- Arbeidsmedisinerne sitter på så mye kunnskap, men Aetat, Trygdeetaten og arbeidslivssentrene har benyttet seg lite av oss. Det gjelder også allmennpraktikerne. De vet ikke hva de kan bruke oss til. Vi sitter på hver vår tue og glemmer å spørre hverandre til råds.

De brenner for sitt fagområde, Tone og Anne Kristine, og vil vi skal forstå at deres kartlegging av de ansatte nødvendigvis blir annerledes enn den konsultasjonen som finner sted på allmennlegens kontor. Bedriftshelsetjenesten på Ringvoll dekker 120 bedrifter, innen alt fra bakerier til bilbransjen. Her kjenner de til produktionsbedriftenes støyproblemer, astmaen og melallergiene, muskel- og skjelettskadene hos rørleggerne som jobber på knærne inne i skap, og strømskadene som mange elektrikere sliter med. Mange har skader etter strømgjennomgang.

- Det er skadene ingen snakker om og hvor mørketallene er store, sier Tone.

- Strømgjennomgang tilsier 24 timer på hjerteovervåkingen. I stedet holder elektrikeren tett om hendelsen fordi han vet han har brutt en forskrift. Senskadene som oppstår har mye til felles med løsemiddelskader. De kan

også føre med seg grå stær. Vi tar EKG-prøve av alle elektrikere første gang vi har dem inne for kontroll. Da kan vi se om det oppstår forandringer.

Vet hva vi skal spørre om

- Andre risikogrupper er røykdykkere og arbeidstakere som kan ha vært utsatt for asbest. Det er så mange arbeidstakere som ikke vet hvilke skader de utsetter seg for. Lederne har nok håndbøker i hylla, men de mangler av og til kompetanse. Vi ønsker velkommen det nye punktet i Arbeidsmiljøloven som slår fast at lederne selv skal ha opplæring i helse-, miljø og sikkerhetsarbeid. Opplæringsplikten er personlig og kan ikke delegeres, understreker Anne Kristine.

- Vi vet hva vi skal spørre om, sier Tone.

- Som arbeidsmedisinere vet vi mye om arbeidslivet - dagens og gårsdagens. Det siste er viktig. Derfor spør vi rørleggerne om de har blandet asbest til foringer eller revet fyrkjeler eller foringer på gamle rør.

Når elektrikerne skal kartlegges, vil vi vite: - Har du boret i eternitt, benyttet TRI til rens av kabler - eller vasket deg i gammel trafoolje? TRI eller trikloretylen er et løsemiddel som kan gi løsemiddelskade. Trafoolje - eller transformatorolje - inneholdt tidligere PCB som antas å være kreftfremkallende.

Dette er spørsmål allmennlegene ikke stiller. De kjenner ikke arbeidsplassene og deres forhistorie. Kartleggingen vi gjør av kundene er også viktig for nokså raskt å kunne oppdage nye stoffer som kan være skadelige.

Helst i forkant

- Mange har jobbet lenge og vært eksponert for flere uheldige stoffer. Det blir mye "brannslukking", sier Tone

- Vi vil så gjerne ligge i forkant og sette fokus på forebygging. Derfor er kartlegging og risikovurderinger viktig. Det er også ergonomirunder og vernerunder. I tillegg kjører vi blant annet førstehjelpskurs, ergonomikurs, stressmestringskurs og kurs for røykeavvenning. Vi må bidra med å holde trykket oppe.

Bedriftshelsetjenesten er også en naturlig samarbeidspartner ved omstillinger og nedskjæringer på arbeidsplassen. Arbeidervern skrev nylig at arbeidsmiljøet legges på is under omstillinger. Det er jeg så enig i. Og det er jo da man trenger det mest, sier Tone.

- Vi har samtaler med mange som føler frykt og usikkerhet. Mange opplever det som en livskrise. De er ute av seg og det tærer på selvfølelsen. Som samtalepartnere kan vi bidra til å bearbeide følelser og også peke på at omveltningen kan bli en sjanse til noe nytt og annerledes innen yrkeslivet. Det går gjerne bedre enn folk tror, er bedriftslegens erfaring.

Fokus på nærvær

Sykefravær dreier seg om økonomi. Derfor er alle bedrifter oppatt av det. Vi er lei av denne

prosentberegningen og velger å sette fokus på sykenærvær. Det er klart det er sykdom som krever at du er hjemme fra jobb, men mange kan godt være på jobb hvis arbeidet legges til rette slik at de mestrer det og trives med det. Det er menneskene bak prosenttallene vi må ta for oss. Funksjonsvurderinger er en viktig oppgave for bedriftsleger og arbeidsmedisinere. Omplussing er ofte aktuelt og da gjelder det å finne ut av hva pasienten har lyst til og hvilken hjelp han trenger for å realisere ønskene. Da kommer det vel med at vårt fagfelt omfatter aktuelt lov- og regelverk og at vi har et nettverk av fagpersoner vi kan rådføre oss med, sier Anne Kristine og Tone.

- Toleransegrensen for smerte er individuell. Er din livssituasjon traumatisk og stressende, oppleves smerte sterkere. Vi kan ikke avgjøre hvor din smertegrense er, men vi kan bidra til å gjøre folk bevisste på hva de kan og klarer, og dermed hjelpe dem til et fortsatt yrkesliv. Arbeidsmedisinere og bedriftsleger har en jobb å gjøre for et inkluderende arbeidsliv. La oss få slippe til og ta oss i bruk som samarbeidspartnere, er Tone Eriksens oppfordring.

A D V O K A T F I R M A E T

KROGSTAD

A N S

Vi spesialiserer oss innen
personskadesaker, trygdesaker
og forsikringsaker

MNA

Advokat Harald Krogstad
Advokat Geir Morten Løkken
Advokat Olav Kuvås
Advokat Ola Kvemes
Advokat Erik Widerøe
Advokat Roy Gunnar Johansen
Advokatflm. Anita Rian Lykken
Advokatflm. Lars Petter Gjellan
Advokatflm. Hans Petter Wisth

Besøksadresse:
Schreinergården,
Olav Tryggvasonsgate 30,
Trondheim

Postadresse:
Postboks 746, 7407 Trondheim

Epost: post@krogstad.no
Web: www.krogstad.no

Telefon: 73 84 19 00 Telefaks: 73 52 67 30
Kontonr. 9051.05.01720 Foretaksnummer: 971 592 656

Lettere oversikt over livsforsikringer og pensjoner

Av Jan Arne Dammen

ALF Buskerud har i den senere tid hatt fokus på forsikringer. Som alle er kjent med har det vært overtager og sammenslåinger i banker og forsikringselskaper i mange år. Og det er ikke alltid like enkelt i finne ut hvilket selskap som har overtatt for hvem. Ved velvillighet fra samtlige forsikringselskaper vi har kontaktet har vi greid å spore de opp.

En polise kom fram i lyset, da nåværende selskap ikke hadde noen adresse på vårt medlem i sine registre. Kanskje en ide å gå gjennom egne papirer?

Finansnæringens Hovedorganisasjon FNH vil fra 1.mars 2006 etablere et nytt register som raskt

vil kunne gi oversikt over hvilke livsforsikringer og pensjoner vi har.

Det har lenge vært ønske om et slikt register, men først nå foreligger det konsesjon fra Datatilsynet.

”ROLP – Register over livsforsikringer og pensjoner” som navnet blir, vil raskt kunne gi deg oversikt over hvor man kan henvende seg for ytterligere opplysninger.

Her kan også pårørende henvende seg og vil være veldig nyttig når man skal ordne opp i økonomien etter avdøde.

ROLP vil kun inneholde opplysninger om forsikredes navn, fødselsnummer og navn på finansinstitusjon. Det vil foreløpig ikke inneholde opplysninger fra pensjonsordninger fra bank,

forvaltningsselskap for verdipapirfond eller pensjonskasser, eksempelvis Statens Pensjonskasse. Heller ikke selvadministrerende gruppelevsforsikringer omfattes ikke av registeret, ettersom forsikringselskapet ikke har navn på den forsikrede.

Det vurderes for muligheter for at registeret også skal omfatte info. fra folketrygden, banker, pensjonskasser og verdipapirfond. For mer info om registeret kontakt fnh@fnh.no

Årsaksbehandling av kloakkgasser og gasslukkt med Nutriox®

Bruk av Nutriox® hindrer septiske forhold i ledningsnett og på renseanlegg.

Hvordan oppstår gass og gasslukktproblemer

Bakterier bryter ned organisk stoff i avløpsvann og slam. Brukes tilgjengelig oksygen opp i denne prosessen, oppstår anaerobe eller septiske forhold. Slike forhold fører til helsefarlig og korrosiv hydrogensulfid (H_2S) og andre uønskede og illeluktende kloakkgasser.

Nutriox®-prosessen

Ved Nutriox®-prosessen tilføres bakteriene en spesialprodusert og ufarlig nitratløsning av høyeste renhetsgrad og vannløselighet. I en biologisk prosess kultiveres en ønsket bakteriekultur. Produksjon av H_2S og uønskede kloakkgasser opphører.

Behandling av avløpsvann og slam

Tilsettes Nutriox® forbedres bakteriekulturen i avløpsvann. Helsefaren fra uønskede kloakkgasser reduseres til et minimum. Korrosjon og sjenerende lukt forhindres. Renseanlegget avlastes. Dosering på slam forhindrer helsefarlig gassutvikling og sjenerende gasslukkt. Avvanningsegenskaper, koagulering og separasjon forbedres.

Doseringskontroll

For optimal dosering av Nutriox® anbefales bruk av Yara's spesialutviklede doseringskontrollere. Tilsetning er mulig i pumpestasjoner, kummer, fortykkere, slamlagertanker og til septikk. Anbefales også på industrielt avløpsvann.

For mer informasjon ta kontakt på telefon 24 15 74 11

www.yara.no

Redusert livskvalitet og økt samlivsproblematikk

Arbeidstakeren

Fremtrer i økende grad asosial og innesluttet overfor kolleger og ledelse.
Glemmer innøvde rutiner og får en merkbar funksjonsnedsettelse.
Får synbare problemer med motoriske og sensoriske funksjoner.
Endrer personlighet, ofte med utfall som aggressive reaksjoner.
Har ofte korte sykmeldinger.
Disse negative symptomene vil etter hvert forsterkes grunnet økende problemer innad i familien.

Ledelse, kolleger

Prestasjonstap og personlighetsendring grunnet påvirkning av helseskadelige stoffer hos en arbeidstaker, kan resultere i degradering av funksjonsområde og ansvar. Dette skjer som oftest bak ryggen på arbeidstakeren. Dette kan igjen lett utløse mobbing og utfrysing fra kolleger på grunn av arbeidstakeren ikke mestrer sitt arbeid og den sosiale samhørigheten med kolleger som tidligere, på grunn av tiltakende tretthetsfølelse, prestasjonstap, irritasjon og aggressivitet. Slike handlinger oppfattes som diskriminering fra arbeidstakers side og vil forsterke de psykososiale problemer som allerede kan eksistere.

Hjem, familie

Synbare personlighetsendringer som konsentrasjonsvansker, glemsomhet, irritasjon og aggresjon, passivitet, tretthet og manglende tiltakslyst og sosial isolering skaper et eskalerende psykososialt problem innad i familien og driver et harmonisk samliv i total ubalanse. I svært mange tilfeller fører dette til alvorlige psykiske utviklinger hos ektefeller og barn. En utvikling som oftest ikke settes i forbindelse med yrkesrelaterte sykdommer og skader. Dette har vist seg i mange tilfeller å være årsak til skilsmisser og suicidal tendenser. Samlivsproblemer er en medvirkende årsak til at arbeidstakeren i mindre og mindre grad mestrer sitt arbeid og vil etter hvert føle det som en belastning å delta i yrkeslivet.

Auglendsdalen 77
Postboks 3061, Hillevåg
4095 Stavanger
Telefon: 51 82 84 86
Telefax: 51 82 84 99
E-post: allservice@allservice.no
Foretaksnr.: NO 918 260 315 MVA

Utvalgt samarbeids-
partner for A.L.F

15 års praksis innen:

- Erstatning
- Trafikkskader/yrkesskader
- Forsikring/trygd
- Arbeidsrett/mobbesaker
- Pasientskader
- Fast eiendom
- Ekspropriasjon

Askeradvokatene

**JØRGEN BUGGE &
JOHS. STRENGE NÆSS**
M.N.A. i kontorfellesskap

Smuget 1 - postboks 84 - 1371 Asker
Telefon 66 90 70 80 - Faks 66 90 70 81
E-post: jb@askeradvokatene.no

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

ADVOKATFIRMA

Wangensteen, Wigemyr & Co DA

Firmaet er blant de største advokatfirmaer på Sørlandet. Våre 10 erfarne advokater yter bistand innenfor de fleste rettsområder:

Alminnelig forretningsjus * Fast eiendoms rettsforhold
Odelsrett * Bygge- og reguleringssaker * Bobehandling
Erstatningsrett-personskade * Yrkesskader/-sykdommer
Forsikringsrett * Trygderett * Strafferett * Arbeidsrett
Skatte- og avgiftsrett * Familie, arv og skifte

Våre advokater:

* Reidar Wangensteen	* Johan F. Gjesdahl
* Helge Wigemyr	* Ivar Sveen
* Erik Eriksen	* Bjørgulv Rynestad
* Yngve Andersen	* Anita Jarvoll Hekneby
* Kai Knudsen	* Erik Ottemo

Telefon 38 17 87 10 – Faks 38 02 04 58

Vestre Strandgt. 32, pb. 716, 4666 Kristiansand

ADVOKAT GRUPPEN
SAMARBEIDENDE ADVOKATER
TØNSBERG--SKIEN-ARENDAL-KRISTIANSAND- LISTA

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

ADVOKATFIRMAET

NORMAN & CO ANS

ETABLERT 1878

**Helge Husebye Haug
Kjell Inge Ambjørndalen
Jane M. Ytreøy Grøndalen**

M.N.A

E-mail: advokatfirmaet@norman-co.no
www.norman-co.no

PERSONSKADE
YRKESKADE
PASIENTSKADE
FORSIKRING
PROSEDYRE

Kontoradresse:
Huitfeldtsgt 4
0253 Oslo

Telefon
22 12 11 80

Telefaks
22 12 11 90

Forvaltningens veiledningsplikt

Av cand. jur. Lars Haugen

Dessverre er det slik at noen føler at de ikke får gode nok svar fra offentlig forvaltning. Kunnskap om forvaltningens veiledningsplikt kan her være til hjelp.

Forvaltningsloven (fvl) regulerer forvaltningens virksomhet. Som forvaltningsorgan regnes ethvert organ for stat eller kommune, jf. (fvl) § 2. Eksempler på forvaltningsorgan er trygdekontor, Aetat og kommunens sosialkontor.

Den offentlige forvaltningen har etter fvl. § 11 en alminnelig veiledningsplikt. I første rekke er det partene i de sakene som behandles, som har krav på veiledning. Men også andre som spør om forhold som har aktuell interesse for dem, har krav på veiledning. En typisk situasjon kan være at en oppsøker trygdekontoret, presenterer et problem og så lurer på hva som eventuelt finnes av aktuelle ytelser.

Veiledningsplikten er ikke begrenset til å besvare spørsmål. Ofte bør forvaltningen gi opplysninger av eget tiltak. Dette kan typisk gjelde i forhold til en mangel ved en søknad eller regler som en må regne med at en part ikke har kjennskap til. Trygdeetaten med sitt meget omfattende regelverk er også her et relevant eksempel. Men noen opplysningsvirksomhet er ikke forvaltningsorganet forpliktet til.

Forvaltningsorganet har en egen plikt til å vurdere partenes behov

for veiledning. Når partene stiller spørsmål eller sakens art eller partenes forhold gir grunn til det, skal det gis veiledning i gjeldene regelverk på området. Videre skal det gis orientering om reglene for saksbehandling. Hvis det er mulig, bør det pekes på omstendigheter som kan ha særlig betydning for resultatet.

Det er kun innenfor sitt eget saksområde at § 11 pålegger veiledningsplikt for forvaltningsorganet. Men hvis det er mulig, skal forvaltningsorganene gi opplysninger om hvem som er rette vedkommende. Dette er særlig relevant på sosialrettens område. Det er ikke opplagt hva som er et statlig ansvar og hva som er kommunalt.

Hvor inngående og omfattende veiledningen skal være, kommer an på forvaltningsorganets kapasitet og øvrige situasjon. Men veiledningsplikten er så viktig at den ikke kan settes bak alle andre arbeidsoppgaver. De ansatte kan gå ganske langt i å gi råd uten senere å få habilitetsproblemer.

I tillegg til den ovennevnte veiledningsplikten kan forvaltningsorganene etter annet regelverk eller instruks fra overordnet organ ha plikt til å yte bistand. Et eksempel på slik bistand er hjelp til å sette opp en søknad. Etter god forvaltningsskikk er forvaltningsorganene forpliktet til å videresende feilsendte papirer til det rette forvaltningsorganet.

Presentasjon av rettshjelper cand. jur. Lars Haugen

WWW.RETTSHJELPEN.NO

Jeg var ferdigutdannet jurist i 1993. I tillegg har jeg tilleggsutdannelse i økonomi, blant annet bedriftsøkonom BI. Arbeidserfaring har jeg fra Trygdeetaten, Riksrevisjonen og Oslo kommunes byrådsavdeling for finans. Til sammen har jeg jobbet 6 år i trygdeetaten – i Rikstrygdeverket, som trygdesjef og som juridisk saksbehandler på trygdekontor. I trygdeetaten jobbet jeg særlig med uførepensjon, grunn- og hjelpestønad og pensjonsberegninger.

Jeg jobber nå som rettshjelper og har foruten trygderett særlig kompetanse på boligrett, arbeidsrett, private pensjoner og odelsrett.

Min timepris er i utgangspunktet kr. 490,- + mva.

Lars Haugen
Øvre Frognerlia 7
3400 LIER

E-post:
lahauge3@online.no

www.rettshjelpen.no

Mister noen førerkortet?

ALF har i den senere tid fått noen henvendelser fra medlemmer som er bekymret for at man skal miste førerkortet som følge av at ALF kontaktet myndighetene vedrørende kjemikaliebruk i arbeidslivet og bilkjøring.

Av Geir Werner

Det er selvfølgelig ikke i våre tanker at noen skal miste førerkortet på grunn av våre henvendelser til myndighetene om kjemikalie eksponering og bilkjøring. Det er som alle vet en kjensgjerning at man av og til ikke føler seg i stand til å kjøre bil på grunn av sykdom eller andre ting, men dette kvalifiserer ikke til at man blir fratatt førerkortet på noen som helst måte. Det er med andre ord viktig at man som bilfører føler seg i stand til å føre et motorkjøretøy på en forsvarlig måte.

Vår hensikt med denne kontakten er at vi skal påvirke myndighetene, både innenfor samferdsel og andre til å igangsette informasjonskampanjer slik at folk som blir eksponert for giftige kjemikalier, men som ikke er klar over dette, blir informert at man må beskytte seg.

Vi håper at vi på sikt kan få til en **varseltrekant** på enkelte kjemikalier osv. for eksempel med påskriften **Kan påvirke kjøreferdigheten**, og kanskje det kan stå **Bruk verneutstyr** under.

Bruk verneutstyr

Kanskje man i tillegg kan anbefale hvilket verneutstyr som må brukes ved bruk av kjemikalier.

Dette er sannsynligvis en lang prosess å gjennomføre og vårt håp er at man en gang i fremtiden får en skikkelig advarsel på alle giftige kjemikalier slik at brukerne blir gjort oppmerksom på dette hver gang man bruker kjemikalier.

Vi ønsker med andre ord at myndighetene tar våre henvendelser på alvor og igangsetter forskning og eventuelle tiltak i form av informasjonskampanjer, og som sagt merker kjemikalier godt slik at det blir like naturlig å beskytte seg ved bruk av kjemikalier før man kjører bil som det er med bilbelte når man kjører bil.

Dette burde være ett av flere tiltak myndighetene burde iverksette for å forhindre slike skader i fremtiden. Håper at dette klarer opp eventuelle misforståelser.

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

ADVOKAT IDAR HEGSETHTRØ

ADVOKAT JOSTEIN REINÅS

ADVOKAT LIV GRØTTE

**PERSONSKADER • PASIENTSKADER • YRKESKADER • ERSTATNINGSRETT
FORSIKRINGSOPPGJØR • BILJUSS • ALM.PRAKSIS • FRI RETTSHJELP**

TLF 74 83 43 60

E-post: firmapost@advokat-kontoret.no

Postboks 260

7501 Stjørdal

JEG BARE UNDRES! I

Når man kommer inn under offentlige etater og da veldig spesielt Trygdeetaten, er det ett ord som fremheves og brukes ofte – nemlig TAUSHETSPLIKTEN.

Hvem den skal tjene og til hva - er ikke alltid like enkelt å få øye på.

Ingen skal få vite hvem du er og hvorfor du forholder deg til disse myndigheter – bortsett fra postmannen og alle naboene som ser deg hente posten. og alle an-

dre som kommer i kontakt med posten din.

Formaken til lite diskresjon – som utsendelse av brev og trygdeytelser fra Trygdeetaten skal du lete lenge etter.

Utsendelsene formelig skriker på oppmerksomhet – i form og påtrykk.

Det er taushetsplikt på et høyt nivå!

Observer Mandal

Redaksjonen har tidsfrister som vi må forholde oss til slik at du skal få bladet til annonsert tid.

Nummer 2 skal være ute hos leserne i juni, uke 22. Vi må ha eksterne bidrag 4 uker før dette, senest uke 17.

Red.

JEG BARE UNDRES! II

Våre trygdemyndigheter har laget noen flotte kreditt kort lignende trykksaker som alle kan få tilsendt gratis, for å kunne legitimere sine rettigheter til helsetjenester i andre EØS land.

EUROPEISK HELSETRYGD-KORT heter dette, og er trykket i sin helhet på norsk – men en hendig liten sak som sikkert er greit for den som måtte reise mye, og som på toppen av det hele blir syk i en slik sammenheng.

Men for alle oss andre som reiser litt i Norge med ymse fremkomstmidler hvor vi har krav på rabatt, og i andre sammenhenger hvor vi

skal dokumentere at vi tilhører den mistenkelige rasen av trygdemottagere – hva har vi.

Jo en merkelig oransje papirlapp – handskrevet og dobbelt så stor som ett kredittkort og av en elendig papirkvalitet.

Og jeg undres når det skal gå opp for rette vedkommende at vi faktisk burde ha krav på en legitimasjon som ihverfall var av samme størrelse som resten av slike ID papirer vi bruker i samfunnet.

Det hadde vært flott det!

Observer Mandal

En skolegård med viltre unger

Her er vår skole med glede og sang. Da vi begynte på skolen i en tidlig morgentime, så sang vi denne sang: Jeg folder mine hender små. Og jeg takker for mine barndomsår.

Dikt fra Gullveig Gulliksens privatliv

Likemannsarbeid

Likemannsarbeid tror jeg ikke vi skal lage noen oppskrift på. Det vil måtte bli forskjellig fordi vi alle er forskjellige, og det er positivt at vi er det. Da kan vi være en likeverdig samtalepartner ut fra våre forutsetninger. En bør velge de som liker å snakke med mennesker og er interessert i mellommenneskelige forhold til dette i lag - sammenheng.

De som er best egnet til råd og veiledning eller annet bør så absolutt få drive med det, og det er ofte leder av laget som får slike henvendelser og best kan besvare slikt. Leder har ofte besvart alle disse spørsmålene så mange ganger at det sitter klistret i hjernen. Alt fra en første gang oppsøker fast legen fordi en føler noe er galt, skjemaer som skal fylles ut, søknad til yrkes med. avd., rett til revurdering, helse- trygde- og forsikrings - saker, rettigheter og advokathjelp m.m. Det er dokumenterbar.

En likemannsamtale derimot blir noe annet. Der det kan gå på personlige vanskeligheter, både når det gjelder seg selv og husstandsmedlemmene - familien. Hensikten er jo at vi helst skal lære noe begge, men det kan jo være litt forskjellig hva som oppnås, og det er bra om i hvert fall en får med seg noe av verdi. Fungerer ikke samtalen i det hele tatt, så er også det en erfaring å ta med seg. Det vi kaller likemanns - samtaler utvikler seg ofte etter at en innringer har bedt om råd og veiledning som nevnt ovenfor.

Ved rydding i en skuff her om dagen fant jeg et ark med noen ord, som ikke er av meg, jeg vet ikke av hvem, men jeg har nok funnet noe av verdi her siden jeg

har spart på det. Jeg siterer noen linjer fra arket:

”Folk kommer ofte inn i livet ditt av forskjellige årsaker - kanskje for en kort periode eller for livstid. Når noen trer inn i livet ditt kan det skyldes at du har uttrykt et behov, og vedkommende har kommet for å hjelpe deg gjennom noe som er vanskelig. Noen vil prøve å veilede og støtte, og kanskje også hjelpe deg fysisk, følelsmessig eller på et mer ”åndelig plan” som noen vil kalle det. Slike mennesker oppleves som en gudegave, og det er det de er, for de som er så heldige å møte en slik. De kommer fordi du behøver dem. Og så kanskje - uten at du har gjort noe til eller fra - på et gitt tidspunkt sier eller gjør personen noe som avslutter forholdet. Av og til dør noen - men noen blir bare borte fordi de føler oppgaven sin avsluttet. Av og til grep de inn i livet vårt og tvang oss til å ta et standpunkt. Vi må forstå at når vårt behov er imøtekommet, når våre ønsker er oppfylt, da er deres arbeid utført, og de drar videre til nye mennesker. Men du vil bære med deg vennskapet og hjelpen

du fikk videre i livet. Vennskapet kan ha gjort deg klarsynt.” .

Jeg vet med sikkerhet at vi alle både kan gi og motta hjelp, og er det vi som er hjelpere så må det skje på den andres premisser. Den fineste tilbakemelding jeg noen gang har fått, og uten selv å ha oppfattet at det hadde vært en likemannsamtale vi hadde hatt, så kom det kom det et vakkert kort i posten hvor det kun stod ”Takk fordi du stod i trappa!”

Et annet kort har jeg også tatt vare på, der var det trykt på forsiden: Det var ikke det du sa og ikke de råd du ga men det at du var der da jeg trengte noen som lyttet og bak på kortet kun - hilsen ”Line” - vi kaller henne det.

Det kan være vanskelig noen ganger, andre ganger har en ikke følt at det har vært noe annet enn en vanlig samtale fordi en møttes. Men en ting er sikkert, om en føler noen har bruk for en, og når en gjør så godt en kan:
DA ER DET GODT NOK!

Else Andrèn

Tegn abonnement på SYNDROM

Tidskrift for Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F)

Navn _____

Adresse _____

Postnr/-sted _____

Fire nummer i året. Abonnementspris kr 250,- pr. år.
Sendes A.L.F, Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo

Likemannsbåten

Akkurat nå er det ikke så greit å være i båt, - ”havet er rusket og det er hardt å legge utpå” - halv-husket sitat fra en gammel, kjent sang.

Det ER storm der ute, rossene kaster oss sideveis, sjøen går hvit, - og det er da det er godt å ha en likemann som tar tak i en og haler en inn i smulere farvann.

Dette ER ofte livet til våre likemenn, - de som bruker sine kunnskaper, sin medfølelse, sin telefon og sin forståelse i arbeidet sitt. Dette er grasrotarbeid på høyeste nivå. Hatten av for dere!! (her skulle jeg gjerne ha tegnet en hatt AV, med en feiende flott bevegelse.)

Utlært som likemannsarbeider blir en aldri, - stadig nye tanker, ideer, måter å gjøre ting på spruter opp som en annen lysfontene, - og dette er oppfordringen og påminnelsen om at søknadsfristen for å få likemannsmidler er nå, og at søknaden sendes direkte til meg:

Grethe Lian
A.L.F
Postboks 3520
7419 TRONDHEIM

Hilsen Grete Lian

Dagens historie

Gammel dame til legen: - Jeg har et problem. Jeg er full av luft, men der er ingen lukt og ingen lyd. Jeg kan fortelle at jeg har sikkert sluppet 10-11 fiser etter at jeg kom inn på kontoret ditt. Hva kan det være?

Legen: - Jeg har noen tabletter som du må ta i 14 dager og så kommer du tilbake til meg.

Etter 14 dager kommer damen tilbake og legen lurer på hvordan det går.

Nei, det er ingen forandring når det gjelder luft i magen, men nå lukter de noe helt forferdelig, sa damen.

Det er bra, da har vi klart å få orden på luktesansen, og vi har da bare hørselen igjen, sa legen.

Et mer inkluderende arbeidsliv

Mye prat og lite resultater

Ja, da er prosjekt inkluderende arbeidsliv (IA), som ble dratt i gang den 3. oktober 2001 og som skulle ha en prøveperiode på vel fire år frem til 31. desember 2005, over. Spørsmålet er om det ble mye prat og lite resultater som tittelen er under tegningen.

Intensjonsavtalen som ligger til grunn for prosjektet Inkluderende Arbeidsliv sier at IA skal bidra til:

- at en får et mer inkluderende arbeidsliv til beste for den enkelte arbeidstaker, arbeids plass og for samfunnet
- reduksjon i bruken av uføretrygd og i syke fraværet
- å ta bedre i bruk eldre arbeidstakers ressurser og arbeidskraft i arbeidslivet

Er dette et prosjekt som det er kommet noe godt ut av i prøveperioden?

Dette spørsmålet sender vi ut til våre lesere. Vi ønsker å høre om noen har fått erfart IA på godt og ondt.

Redaksjonen ønsker og opprette

en side i Syndrom med overskrift ORDET ER FRITT. Her kommer tilbakemeldingene på dette til å bli satt inn.

Intet innlegg er for lite. Det skal vel la seg godt gjøre om noen skulle bli for stor, så kom med deres erfaringer.

Redaksjonen vil knytte til seg personer etter hvert som det trengs, hvis ikke andre lesere har svar på spørsmål som blir fremsatt på denne siden.

Red.

Visdomsord

Bekymre deg ikke for morgendagen, for morgendagen vil bekymre seg for seg selv. Hver dag har sin egen plage. For egentlig er dagen i dag, den morgendagen du bekymret deg for i går.

Advokatfirmaet Pedersen, Reier & Co AS

Advokat Ronald Pedersen
ronald.pedersen@apj.no

Advokat Stein Olsvik
stein.olsvik@apj.no

Advokat Espen Seeberg
espen.seeberg@apj.no

Advokat Tommy Dilling
tommy.dilling@apj.no

Vi har spesialisert oss på arbeidsrett, trafikkskader, yrkesskader og pasientskader.

Postadresser:

C. J. Hambros plass 2 C, 2. etg., OSLO • Tlf 22 99 60 58
Postboks 1064 Jeløy, 1510 MOSS • Tlf 69 27 85 00 • Faks 69 27 85 20
E-post: advokatene@apj.no • Internett: www.apj.no

ARBEIDSMILJØSKADDES LANDSFORENING

Hvem er vi, hva gjør vi, hva vil vi ?

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) er en parti-politisk og religiøst uavhengig interesseorganisasjon for personer med sykdommer eller skader som har eller kan mistenkes å ha sammenheng med arbeidsmiljøforhold. Initiativet til foreningen ble tatt og styres av arbeidsmiljøskadde selv.

A.L.F skal fremstå som et ressursorgan i arbeidet med å forebygge og informere om løsemiddel- og andre arbeidsmiljøskader relatert til omgang med helseskadelige stoffer, og å gi opplysninger til de som vil vite mer om disse problemene.

A.L.F har likemannstilbud i alle lokallag. Likemannsarbeid går ut på at personer innen A.L.F, gjennom private samtaler, deler erfaringer med andre som har liten eller ingen kjennskap til problematikken rundt skader eller sykdommer ervervet i forbindelse med utøvelse av sitt yrke. Dette er en viktig del av arbeidet A.L.F gjør.

A.L.F søker alltid å ha et tett samarbeid med de offentlige myndigheter, fagforeninger, bedriftshelsetjenester, arbeidsgivere og verneombud.

A.L.F er tilsluttet Norges Handikapforbund og vi kan tilby de samme medlemsfordeler som andre NHF-medlemmer får.

A.L.F er landsomfattende med lokallag/kontakter i alle fylker.

A.L.F utgir et eget medlemsblad, «Syndrom». Bladet utgis 4 ganger per år og presenterer aktuelt stoff, nytt fra lokallagene og annen viktig informasjon.

A.L.F har et eget fagråd sammensatt av eksperter innenfor jus, psykologi, yrkeshygiene, arbeidsmedisin, trygdekompetanse og sosialt arbeid.

A.L.F skal foruten det å ivareta interessene til de med ervervete sykdommer og skader grunnet arbeidsmiljøet, også ivareta interessene til de pårørende.

A.L.F skal ivareta interessene til de som kan være utsatt for å bli påført sykdommer eller varige skader under utøvelse av sine yrker.

A.L.F skal arbeide for å bedre forholdene i forbindelse med diagnostiseringen av sykdommer og skader grunnet arbeidsmiljøet.

A.L.F skal drive informasjonsarbeid om skadevirkninger og konsekvenser, og hva en bør ta hensyn til for å unngå skader, for eksempel bruk av nødvendig og hensiktsmessig verneutstyr.

A.L.F skal arbeide for å opprette rehabiliteringstilbud for arbeidsmiljøskadde i Norge.

A.L.F skal markere foreningen i sammenhenger der risikoen for skader er stor.

Vårt arbeid bygger på at alle mennesker har samme grunnleggende behov og at alle mennesker er likeverdige. På bakgrunn av dette aksepterer vi ikke at sykdom eller skader skal resultere i økonomiske eller sosiale ulikheter.

Vi vil, bl.a. gjennom samtaler med pårørende, øke kunnskapen og forståelsen for de arbeidsmiljøskaddes problemer med å mestre hverdagen sosialt.

Vi vil gjennom vårt informasjonsarbeid og ved hjelp av våre erfaringer og kunnskaper øke motivasjonen hos yrkesutøvere og bedriftsledere til å arbeide aktivt for å bedre helse, miljø og sikkerhetsarbeidet i bedrifter hvor dette er nødvendig. Vi vil arrangere kurs og seminarer hvor helsepersonell, bedriftsledere, vernepersonell og yrkesutøvere kan delta.

JA, jeg ønsker å melde meg inn i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening

Navn _____

Adresse _____

Postnr _____ Sted _____

Epostadr _____

- Løsemiddel-/kjemisk/annen arbeidsmiljøskade
 Husstandsmedlem/pårørende
 Interessesmedlem
 Ønsker opplysninger om kollektivt medlemskap

Sendes
i frankert
konvolutt.

**Arbeidsmiljøskaddes
Landsforening
Postboks 9217 Grønland
0134 OSLO**

Hva er løsemidler?

Løsemidler er væsker som løser opp faste stoffer. Løsemidlene vil under bruk gå over i damp eller gassform og trekkes ned i lungene via åndedrettet og føres videre ut i kroppen via blodbanen. Mange løsemidler har evnen til å trenge gjennom huden og føres videre rundt i kroppen. På grunn av halveringstiden blir organiske løsemidler lagret i kroppens fettvev og kan forvolde skade i hjerne og nervecellene. På grunn av sine kjemiske egenskaper kan de over tid skade sentralnervesystemet. De kan også skade slimhinner og indre organer som lever og nyrer.

Hva er Isocyanater?

Isocyanater er ikke et løsemiddel, men et kjemisk stoff som finnes i en hel rekke produkter som benyttes bl.a. i bil, møbel og bygningsbransjen. De som arbeider i bilbransjen, f. eks. med oppretting, billakkering og bilglass, kommer i kontakt med isocyanater gjennom kjemikalier, lim og lakkprodukter. Dessuten vet man at isocyanater frigjøres ved oppvarming. Dette er spesielt aktuelt ved sveising og annet mekanisk arbeid som utvikler varme og som foretas på lakkerte og andre behandlede flater. Det har lenge vært kjent at kontakt med isocyanater kan medføre akutte og kroniske helseskader, som for eksempel lunge- og hudsykdommer. Nyere forskning har vist at dette problemet sannsynligvis er mye mer omfattende enn man tidligere har trodd.

Hva er MCS? (Multi kjemisk overfølsomhet)

Mange yrkesaktive, som har fått ødelagt helsa på grunn av skadelig kjemisk påvirkning, har i tillegg utviklet MCS. Tilstanden kjennetegnes ved at de som rammes reagerer med sykdomssymptomer på kjemiske stoffer, selv i meget lave konsentrasjoner. Tilstanden opptrer relativt ofte sammen med andre helseskader, som for eksempel løsemiddelskader, astma og skader på slimhinner.

De som blir syke får symptomer fra flere organsystemer, oftest fra sentralnervesystemet og luftveiene. En del personer får i tillegg psykiske problemer, som kan skyldes virkninger av det kjemiske stoffet i seg selv, eller belastninger som følge av sykdommen.

Pårørende

Når en person blir utsatt for en skade relatert til bruk av helseskadelige stoffer, får dette store konsekvenser for familien. Det vil igjen gi seg utslag i den skaddes situasjon og kan i mange tilfeller medføre til psykiske belastninger for alle, i tillegg til sykdommen. Det er derfor viktig at de pårørende, sammen med den skadde, blir informert om hva en løsemiddelskade eller annen kjemisk helseskade innebærer, hvorfor den skadde har endret personlighet og hvordan en best skal takle en vanskelig familiær situasjon.

Mangel på slik kunnskap hos de pårørende skaper ofte unødige konflikter. Arbeidsmiljøskaddes Landsforening har som et av de viktigste formålene å tilrettelegge for en større forståelse og kunnskap omkring denne problematikken.

Vansker med å mestre aggressivitet er et sosialt handikap. For å skjule sine problemer med det er det vanlig at den skadde isolerer seg, og ofte er det ektefellen som må representere familien utad.

Med andre ord får den skadde ofte stadig færre kontakter med andre, og blir mer og mer avhengig av sin ektefelle og øvrige familie.

Løsemiddel- og andre kjemiske helseskader kan i mange tilfeller ikke helbredes, men man kan lære seg å leve med dem.

MEDLEMSFORDELER

Som hovedmedlem i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) er du i tillegg fullverdig medlem i Norges Handikapforbund. Du får en rekke gode, nyttige og varierte medlemstilbud både igjennom A.L.F og NHF. Medlemskontigenten må være betalt for å kunne benytte seg av medlemsfordelene.

Råd og veiledningstjeneste.
Rettighetsinformasjon.

Rabattordninger på: Bensin, hotell-
opphold, feriereiser og bilutleie.

Bli medlem nå!

Gunstige forsikringsordninger.
Medlemskap i NAF til redusert pris.

NHFs feriehytte m/anneks kan
leies til svært gunstige priser.

Medlemskontigent per 1.1.2003

Kr 270,- for hovedmedlemmer/interessemedlemmer

Kr 135,- for husstandsmedlemmer

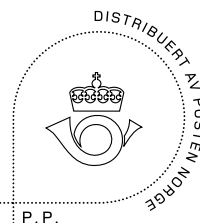
ISSN 0802-6092

Returadresse:

Arbeidsmiljøskaddes
Landsforening
Postboks 9217 Grønland
0134 OSLO

B

NORGE

A.L.Fs lokallag og kontaktpersoner

Akershus lag av A.L.F

Leder Tom Vernang
Steinsleppen 9, 1405 Langhus
Telefon 64 87 37 46
E-post: t-egil-v@online.no
Lagets adresse:
Holteveien 5, 1400 Ski
Lagets telefon 90 21 43 51

Aust-Agder lag av A.L.F

Leder Jens Olav Solli
Gml. Sandvigsvei 21
4816 Kolbjørnsvik
Telefon: 37 01 11 25
Mobil: 90 60 12 33
E-post: jensolli@start.no
Lagets adresse:
Myratunet Bo & omsorgssenter
4849 Arendal

Buskerud lag av A.L.F

Leder Jan Arne Dammen
Revefaret 47, 3033 Drammen
Telefon: 32 88 55 07
Mobil: 90 59 31 53
E-post: arnedam@online.no

Finnmark lag av A.L.F

Kontaktperson Bjørn-Erik Reiersen
Marienlund 21 B, 9511 Alta
Mobil: 91 55 76 00
E-post: reiersen@hoved.net

Hedmark

Norges Handikapforbund
Postboks 9217 Grønland
0134 Oslo
E-post: helseskader@nhf.no

Hordaland

Norges Handikapforbund
Postboks 9217 Grønland
0134 Oslo
E-post: helseskader@nhf.no

Møre og Romsdal lag av A.L.F

Leder Frode Steen Gunstensen
Moen, 6440 Elnesvågen
Telefon: 71 26 50 82
Mobil: 99 74 66 72
E-post: frode@alfnorge.no

Nordland

Norges Handikapforbund
Sjøgata 15, 8006 Bodø
Telefon: 75 69 12 00
E-post: helseskader@nhf.no

Nord-Trøndelag lag av A.L.F

Leder Bjørg Ø. Mostad
Myraveien 6, 7710 Sparbu
Telefon: 74 14 35 11

Oppland lag av A.L.F

Leder Jan Bakken
Åveitbakken 1 A, 2609 Lillehammer
Telefon: 61 25 48 75
Mobil: 92 03 41 53
E-post: ja-torb@online.no

Oslo lag av A.L.F

Kontaktperson Odd Pram
Hammerstads g 23 C, 0363 Oslo
Telefon: 22 69 18 68
Mobil: 91 38 82 13
E-post: opram@c2i.net

Rogaland lag av A.L.F

Norges Handikapforbund
Postboks 9217 Grønland
0134 Oslo
E-post: helseskader@nhf.no

Sogn og Fjordane

Kontaktperson Kjell Horn
6770 Nordfjordeid
Telefon: 57 86 00 24
Mobil: 48 10 00 34
E-post: helseskader@nhf.no

Sør-Trøndelag lag av A.L.F

Leder Grethe Lian
Ilsvikveien 21 B, 7018 TRONDHEIM
Telefon: 73 52 90 58
Mobil: 40 47 28 02
E-post: grlian@online.no

Telemark lag av A.L.F

Leder John André
Porsgrunnsvegen 19 A, 3730 Skien
Telefon: 35 52 12 83
E-post: e-andren@online.no

Troms lag av A.L.F

Leder Leif G. Morland
Venusveien 40, 9024 Tomasjord
Telefon: 77 63 95 96
Mobil: 90 74 95 99
E-post: leifgm@online.no
Internett: <http://home.no.net/alftroms>

Vest-Agder lag av A.L.F

Leder Lars Kristian Hille
Postboks 168, 4502 Mandal
Telefon: 38 26 11 65
Mobil: 91 30 88 73
E-post: kr-hil@frisurf.no

Vestfold lag av A.L.F

Norges Handikapforbund
Postboks 9217 Grønland
0134 Oslo
E-post: helseskader@nhf.no

Østfold lag av A.L.F

Norges Handikapforbund
Postboks 9217 Grønland
0134 Oslo
E-post: helseskader@nhf.no